

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Yhteistyölle!

Järjestöpalvelut osana sosiaalisen kuntoutuksen palvelukokonai-
suutta

Niina Jonninen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutus (210 op)

Marraskuu / 2016

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutus

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Niina Jonninen	Sivumäärä 39 ja 28 liitesivua
Työn nimi Yhteistyölle! Järjestöpalvelut osana sosiaalisen kuntoutuksen palvelukokonaisuutta	
Ohjaava(t) opettaja(t) Anita Saaranen-Kauppinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kuopion kaupunki, Aikuissosiaalityö, Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke, Riikka Pinta	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tilaaja on Kuopion kaupungin aikuissosiaalityön Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke. Hankkeen tavoitteena on huono-osaisuuden ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy ja vähentäminen kehittämällä monituottajamalliin perustuvia osallisuutta edistäviä sosiaalisen kuntoutuksen palveluja. Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan palveluja, joita annetaan muun muassa ihmisen toimintakyvyn parantamiseksi ja ylläpitämiseksi, osallisuuden edistämiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut kirjattiin sosiaalihuoltolakiin osana lakisääteisiä sosiaalipalveluja, joiden saatavuudesta ja järjestämisestä kunnan tulee huolehtia esimerkiksi järjestöjen avulla.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa kuntien ja järjestöjen välisestä yhteistyöstä sekä sosiaalisesta kuntoutuksesta. Lisäksi opinnäytetyössäni pyrin tuomaan näkyväksi yhteisöpedagogien mahdollisuuksia sosiaalisen kuntoutuksen kentällä.</p> <p>Opinnäytetyössäni toteutin Järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välinen yhteistyö-kyselyn. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää Kuopion kaupungin aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijöiden sekä Kuopion alueella toimivien mielenterveys- ja päihdejärjestöjen työntekijöiden ajatuksia yhteistyöstä, sen mahdollisuuksista, haasteista sekä sen kehittämisestä. Yhteistyön suurimpina hyötyinä nousivat esille ihmisten hyvinvoinnin ja toimintakyvyn parantuminen, asiakkaiden ohjautuvuus eri palveluihin sekä järjestöjen aseman vahvistuminen. Haasteena yhteistyölle nähtiin muun muassa sopivan yhteistyökumppanin löytäminen ja erilaiset toimintakulttuurit. Kyselyn tuloksista kokosin erillisen tuotoksen.</p>	
Asiasanat sosiaalinen kuntoutus, kolmas sektori, kunnat, yhteistyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in civic activities and youth work

ABSTRACT

Author Niina Jonninen	Number of Pages 39 and pages of attachments 28
Title For cooperation! Organization facilities as part of social rehabilitation's packaged services	
Supervisor(s) Anita Saaranen-Kauppinen	
Subscriber and/or Mentor City of Kuopio, Adult social work, Development project of the participatory social support, Riikka Pinta	
Abstract <p>The goal of Development project of the participatory social support is to prevent and reduce disadvantage and social exclusion with the help of social supports means. Projects another goal is to create a model of services that has many service providers who promote participation. Services of social rehabilitation were entered into a law of social welfare, availability and organizing is municipalities' assignment with the help of organizations.</p> <p>The goals of my thesis were to research ways to produce social support in cooperation with municipalities and organizations, and to get information about cooperation between municipalities and organizations. One function of my thesis is to bring out the possibilities in the field of social support in my industry.</p> <p>As part of my thesis I executed an enquiry "Organization and social work cooperation" for adult social workers of Kuopio and organization workers who work with people with mental health and drug problems. The enquiry was about cooperation, its benefits, and drawbacks. The enquiry's results show that cooperation is very important in making clients life better and cooperation confirms organizations position. As a result of the thesis I created a release about the results.</p>	
Keywords social rehabilitation, third sector, municipalities, cooperation	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 JÄRJESTÖ-AIKUISSOSIAALITYÖ-YHTEISTYÖ	7
2.1 Yhteistyö	8
2.2 Yhteistyön haasteet	9
2.3 Järjestöt palveluntuottajina	10
3 SOSIAALINEN KUNTOUTUS	12
3.1 Sosiaalinen näkökulma kuntoutuksessa	12
3.2 Sosiaalinen kuntoutus	13
3.3 Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteet	15
3.4 Esimerkkinä Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke	17
4 KYSELYN TOTEUTUS	19
4.1 Tutkimus	19
4.2 Kyselyn suunnittelu, toteutus ja analyysi	20
5 TULOKSET	22
5.1 Yhteistyö	22
5.2 Yhteistyön hyödyt ja mahdollisuudet	26
5.3 Yhteistyön haasteet	27
5.4 Yhteistyötoiveet	29
5.5 Johtopäätökset	31
6 POHDINTA	33
LÄHTEET	36
LIITTEET	40

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tausta ja tarve nousee yhteiskunnan viimeaikaisista muutoksista. Uuteen sosiaalihuoltolakiin kirjattiin sosiaalisen kuntoutuksen palvelut osana lakisääteisiä sosiaalipalveluja, joiden saatavuudesta ja järjestämisestä kunnan tulee huolehtia. Sosiaalihuoltolaissa sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, osallisuuden edistämiseksi sekä syrjäytymisen torjumiseksi jota annetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 17§.)

Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen, kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä mahdollinen kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen, ryhmätoiminta, sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden tukeminen, valmennus elämänhallintaan sekä arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen sekä muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella pyritään tukemaan nuoren sijoittumista yhteiskuntaan. Tavoitteena on nuorten opiskelu-, työ-, työkokeilu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sijoittuminen sekä näiden keskeyttämisen ehkäisy. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 17§.)

Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta, vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta, turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet, edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa ja lisäksi parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1§.)

Juha Sipilän hallitus ajaa eteenpäin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Uudistuksen tavoitteena on peruspalveluiden laadun ja saatavuuden parantaminen sekä kustannusten hillitseminen. Suomeen on tarkoitus perustaa 18 maakuntaa, jotka tulevaisuudessa järjestävät alueensa sosiaali- ja terveyspalvelut. Maakuntien on myös mahdollista hankkia palvelut yksityisen tai kolmannen sektorin järjestäminä. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö & Valtionvarainministeriö 2016a; SOSTE 2016.)

Näiden lisäksi Juha Sipilän hallituksen yhtenä kärkihankkeena on saada palveluista asiakaslähtöisemmät. Tämä tarkoittaa sitä, että painotetaan muun muassa ennaltaehkäisevää työtä sekä varhaista tukea. Näin vahvistetaan ihmisten osallisuutta. Muutos pyritään toteuttamaan yhteistyössä muun muassa järjestöjen ja kuntien kanssa. (Valtioneuvosto 2015, 20.)

Viimeisen harjoitteluni aikana Kuopion aikuissosiaalityön Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishankkeessa, joka on opinnäytetyöni tilaaja, tutustuin sosiaaliseen kuntoutukseen sekä kuntien ja järjestöjen väliseen yhteistyöhön. Sosiaalinen kuntoutus tuntui minulle suhteellisen tuntemattomalta alueelta, joten tiedon hankinta oli todella suuressa osassa opinnäytetyötä.

Tavoitteeni opinnäytetyölleni ovat ajankohtaisen tiedon saaminen järjestöjen ja aikuissosiaalityön välisestä yhteistyöstä Kuopiossa sekä yhteistyön mahdollisuuksien kartoittaminen sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen järjestämiseksi. Kyselyn tulosten toivon herättelevän työntekijöitä ja päättävissä asemassa olevia näkemään yhteistyön mahdollisuuksia, mutta myös sen haasteita. Haluan myös tuoda esille oman ammattialan mahdollisuudet sosiaalisen kuntoutuksen kentällä. Yhteisöpedagogin työssä tavoitteena on usein ihmisten osallisuuden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen, jotka ovat suuressa osassa myös sosiaalista kuntoutusta. Järjestökenttä taas on tyypillinen toimintaympäristö yhteisöpedagogille. Yhteisöpedagogi voi työskennellä järjestöissä esimerkiksi järjestöjen kehittäjänä, toiminnanjohtajana, projektipäällikkönä, asiantuntijana, kouluttajana, toiminnanohjaajana, projektikoordinaattorina sekä projektisuunnittelijana (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016). Uskon järjestöjen ja yhteisöpedagogien olevan tulevaisuudessa entistä suuremmassa roolissa järjestöjen palveluntuotannossa, sekä muunlaisessa yhteistyössä kuntien kanssa.

2 JÄRJESTÖ-AIKUISSOSIAALITYÖ-YHTEISTYÖ

Kuntalaissa (410/2015) on säädetty kunnan tehtävistä, joita ovat asukkaiden hyvinvoinnin ja alueensa kestävä kehityksen edistäminen. Kunnat järjestävät kuntalaisille tarjottavat peruspalvelut, joita ovat muun muassa sosiaalihuolto, terveydenhuolto, opetus- ja kulttuuripalvelut sekä tekniset palvelut. (Kuntaliitto 2016.) Kuntien on mahdollista järjestää kuntalaisten palvelut joko itse, yhteistyössä muiden kuntien kanssa, osana kuntayhtymää, hankkimalla palvelut valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta (Kuntalaki 410/2015, 9§).

Aikuissosiaalityö on nimensä mukaisesti aikuisille suunnattua sosiaalityötä. Aikuissosiaalityön asiakkailla on tavallisesti haastava elämäntilanne. Haastava elämäntilanne voi johtua esimerkiksi työttömyydestä, asunnottomuudesta tai perusturvan heikkoudesta. Aikuissosiaalityö tekee töitä arkielämän hallinnan, asumisen ja asunnottomuuden, köyhyyden ja toimeentulo-ongelmien, päihde- ja mielenterveysongelmien, syrjäytymisen ja osallisuuden, työttömyyden sekä yksinäisyyden parissa. (THL 2016.) Kartoittamalla asiakkaan elämäntilannetta, vahvuuksia ja ongelmia pyritään ehkäisemään sosiaalisten ongelmien syntyä (Kuopion kaupunki 2016). Aikuisille suunnattua sosiaalipalvelua ja aikuissosiaalityötä voidaan toteuttaa kuntien sosiaalitoimistojen lisäksi muissa julkisissa erityispalveluissa, kirkon diakoniatyössä sekä sosiaalisissa järjestöissä (THL 2016).

Yksi mahdollinen palvelujen tuottaja kunnalle ja sosiaalipalveluille on kolmas sektori, jolla on sama tavoite kuin julkisilla toimijoilla eli kansalaisten hyvinvointi. Kolmas sektori on julkisen sektorin, markkinoiden ja kotitalouksien väliin jäävä yhteiskunnallisen ja sosiaalisen toiminnan alue. Kolmannen sektorin ytimenä on vapaaehtoistoiminta, jonka ominaispiirteitä ovat omaehtoisuus, palkattomuus sekä aatteellisuus. Kolmannen sektorin toiminta on itsenäistä ja se toimii erillään julkisesta sektorista. Kolmas sektori toimii linkkinä tavallisten ihmisten ja sosiaalisten ryhmien kokemusten ja intressien välittäjänä suhteessa kuntiin, valtioon sekä julkiseen keskusteluun. Kolmannen sektorin toimijat täydentävät julkista palvelujärjestelmää tuottamalla palveluita, jotka ovat lähtöisin jäsenistön tai oman viiteryhmän tarpeista. Järjestöjen tehtävänä on edustaa jäsenistöään ja tuoda heidän ääni esille. Kolmannen sektorin organisaa-

tioita ovat rekisteröidyt yhdistykset, joita kutsutaan yhteisellä nimityksellä järjestöt. (Karjalainen J. 2016, 10; Möttönen & Niemelä 2005, 152; Ruuskanen, Selander & Anttila 2013, 9.)

Järjestöt tavoittavat usein niitä henkilöitä, jotka eivät ole julkisen palvelujärjestelmän piirissä (Möttönen & Niemelä 2005, 152). Matalan kynnyksen palvelujen piirissä ihmisten ongelmiin voidaan puuttua jopa jo ennaltaehkäisevästi. Järjestöjen tavoitteena on kohdistaa lähimmäisapua ja tarjota osallistumismahdollisuuksia myös syrjäytyneille ja vaikeuksissa oleville ihmisille. (Särkelä 2013, 15.) Ennaltaehkäisevällä työllä tarkoitetaan varhaisessa vaiheessa annettua ohjattua tukea, jonka tavoitteena on ehkäistä ongelmien syntyä ja niiden syventymistä sekä edistää hyvinvointia. Ennaltaehkäisevää työtä on oikeastaan kaikki hyvinvointiin, huolenpitoon ja hoivaan liittyvä työ. Ehkäisevän työn tarkoitus on suojella ihmisiä, erityisesti lapsia ja nuoria erilaisilta sosiaalisilta ongelmilta, jotka voivat aiheuttaa ongelmia myöhemmässä vaiheessa elämää. Kunnan tiukka talous määrittelee käytettävissä olevien resurssien määrän. Varhaisen tuen työmuodot eivät ole raskaita, eivätkä kalliita. Ehkäisevän työn ja sen merkityksen hinnoittelu on kuitenkin vaikeaa. (Lundbom 2014, 9–13.) Itse näen ennaltaehkäisevän työn erittäin tärkeänä. On kaikkien edun mukaista, eritoten ihmisen itsensä, jos hän saa apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ennen kuin ongelmat ovat kasvaneet liian suuriksi ja elämä tuntuu liian raskaalta. Ajoissa tarjottu ja vastaanotettu apu mahdollistaa sen, ettei ihmisen toimintakyky laske liian alas ja hän kykenee selviytymään arjestaan paremmin sekä kalliit korjaavat palvelut voivat jäädä tarpeettomiksi.

2.1 Yhteistyö

Yhteistyö nähdään usein positiivisena asiana, jota pitäisi edistää ja jota kohti tulisi pyrkiä. Yhteistyötä pidetään myös useasti itsestänselvyytenä, vaikka yhteistyön aikaan saaminen käytännössä onkin todella haastavaa. On tärkeää muistaa, että ei ole yhtä oikeaa tapaa tehdä yhteistyötä. Jokainen järjestö ja kunta ovat erilaiset ja yhteistyölle tulee löytää sopiva muotonsa. Myös toiminnan ja yhteistyön tavoitteet määrittävät millainen yhteistyö ja kenen kanssa olisi tarkoituksenmukaista. (Mykrä & Varjonen

2013, 22–23.) Järjestöjen moninaisten tehtävien vuoksi kuntien tulisi miettiä yhteistyösuhteitaan järjestöihin niiden tehtävien pohjalta (Möttönen & Niemelä 2005, 153).

Yhteistyön tärkeimpiä kulmakiviä ovat yhteiset tavoitteet. Se, kuinka eri tahojen tavoitteet saadaan kohtaamaan, voi olla haaste. Tarvitaan vuorovaikutusta, yhteistä ideointia sekä keskustelua. (Mykrä & Varjonen 2013, 31.) Järjestöjen ja julkisen sektorin odotukset yhteistyöstä voivat erota toisistaan. Julkinen puoli voi olettaa, että järjestöt ovat merkittäviä palvelujen tuottajia. Järjestöjen tuottaman toiminnan toivotaan helpottavan julkisen palvelujärjestelmän painetta, vaikka järjestöt eivät suoranaisesti hoitaisikaan julkisen vallan tehtäviä. (Möttönen & Niemelä 2005, 153.) Niiden kuntien, joiden viranomaiset tuntevat alueensa yhdistysten toimintaa sekä ovat yhteistyössä yhdistysten kanssa, tukevat myös yhdistysten toimintaa paremmin. Yhteistyö järjestöjen kanssa auttaa kuntia näkemään niiden toiminnan arvon sekä sen, että pienillä asioilla voidaan tehdä kunnasta parempi paikka asukkaille. (SOSTE 2015, 17.)

Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö tuo mukanaan ohjeita, sopimuksia, ehtoja ja määräyksiä jotka säätelevät toimintaa. Järjestöjen tulee huomioida alkaessaan yhteistyöhön, että he menettävät osan itsemääräämisoikeudestaan. (Möttönen & Niemelä 2005, 154–155.)

2.2 Yhteistyön haasteet

Kuntien ja järjestöjen välisen kumppanuuden tavoitteellinen kehittäminen tuo hyötyjä ja etuja molemmille osapuolille. Kuntaliitokset ja kuntien koon kasvu tuovat haasteita yhteistyön kehittämiseen ja uudistamiseen. (Särkelä 2013, 18.) Yhteistyö ei kuitenkaan onnistu ilman tahtoa ja oikeaa asennetta. Jonkun tulee olla aloitteentekijä, ehdottaja ja jopa houkuttelija. (Mykrä & Varjonen 2013, 24–25; SOSTE 2015, 12.)

Järjestöjen ja kuntien välisen yhteistyön haasteita ovat muun muassa molemminpuolinen tiedon puute, epäluuloiset asenteet, toimintakulttuurien erilaisuus, tehtävä- ja työnjakojen epäselvyys sekä kohtaamisen mahdollistavien rakenteiden puuttuminen (Mykrä & Varjonen 2013, 24; SOSTE 2015, 12).

Sekä kunnat että järjestöt toivovat muutoksia yhteistyössä toisen osapuolten toimintaan (Möttönen & Niemelä 2005, 208). Järjestöt kokevat, että kunnat tietävät heidän toiminnastaan liian vähän, eikä heitä oteta huomioon kunnallisessa päätöksenteossa. Järjestöt eivät taas tiedä, kenen kanssa heidän kannattaisi pyrkiä yhteistyöhön, eivätkä kunnat osaa tarpeeksi hyödyntää järjestöjen asiantuntemusta myöskään palvelujen kehittämisessä. Kun yhteistyö toimii, vahvistuu eri tahojen keskinäinen luottamus ja parhaassa tapauksessa tämä jalostuu aidoksi kumppanuudeksi. (Mykrä & Varjonen 2013, 24–25; SOSTE 2015, 12; Särkelä 2013, 16.)

Kunnat suhtautuvat järjestöihin heidän näkemyksensä mukaan pääasiassa hyvin ja arvostavasti. Järjestöt arvioivat, että kunnissa suhtaudutaan kuitenkin positiivisemmin järjestöihin vapaaehtoistoiminnan tarjoajina ja yhteisöllisyyden rakentajina kuin vaikuttajina ja strategisina kumppaneina. Järjestöjen on tärkeää tuoda esille omaa toimintaansa sekä toiminnan merkitystä ihmisille (Särkelä 2013, 15, 19) ja näin vakuutta kuntien työntekijät heidän ammattitaidostaan ja tarpeellisuudestaan.

Kunnilla on hyvin erilaisia tapoja tukea alueensa yhdistyksiä. Yhdistykset, jotka hoitavat kunnalle kuuluvaa tehtävää, saavat kunnalta korvauksen tekemästään työstä. Rahoituksen lyhytjänteisyys, väheneminen sekä pieneneminen tuottavat taloudellista epävarmuutta järjestöille. Useassa kunnassa ei ole olemassa palvelustrategioita. Palvelustrategiassa määritellään mitä palveluja kunnat tuottavat itse, sekä se, mitä palveluja ja kuinka paljon niitä hankitaan muilta palveluiden tuottajilta, esimerkiksi järjestöiltä ja yksityiseltä sektorilta. Kuntien ja järjestöjen pitkäjänteisen yhteistyön kehittämisen keskeinen edellytys ovat kuntien palvelustrategiat. (SOSTE 2015, 16, 18; Särkelä, 2013, 14.)

2.3 Järjestöt palveluntuottajina

1990-luvun laman jälkeen kolmannen sektorin odotettiin toimivan valtiota ja markkinoita täydentävänä toimijana ja palvelutuotantoa ulkoistettiin yhä enemmän kolmannelle sektorille. Kolmannen sektorin tehtäväksi tuli täydentää hyvinvointipalveluja, joiden rahoittamisessa julkisella sektorilla oli haasteita. Samaan aikaan kolmannelta sektorilta odotettiin yhä enemmän vastinetta saamalleen julkiselle tuelle. Järjestöjen

tavoitteena palvelutuotannolla oli varmistaa lakisääteisten palvelujen jatkuvuus ja saatavuus. (Ruuskanen, Selander & Anttila 2013, 22–23.)

Palvelujen tuottaminen johti järjestöjen toiminnan ammattimaistumiseen. Ei voitu enää luottaa vapaaehtoisten työpanokseen, vaan tuli taata muun muassa palvelujen laatu sekä jatkuvuus palkatun henkilöstön avulla. Tämän vuoksi kolmannen sektorin erityisluonne verrattuna julkiseen ja yksityiseen sektoriin kaventui. (Ruuskanen, Selander & Anttila 2013, 24.)

Kuntien on mahdollista hankkia järjestöiltä ostopalveluina palveluita, joita he eivät itse tuota. Etenkin sosiaali- ja terveysjärjestöillä on suuri rooli palvelujen ja tuen tuottamisessa sekä uusien keinojen kehittämisessä. (Särkelä, 2013, 11.) Ostopalvelut tarjoavat kunnalle mahdollisuuden valita palveluiden järjestämisen tavan. Ostopalvelut ovatkin tärkeässä osassa kuntien palvelujen järjestämisvelvoitteen toteuttamista. (Mykrä & Varjonen 2013, 26.) Kuntien ja muiden julkisyhteisöjen tulee kilpailuttaa palveluiden tuottaja silloin, kun palveluita ollaan hankkimassa oman organisaation ulkopuolelta Euroopan unionin hankintadirektiivien ja hankintalainsäädännön mukaisesti (Särkelä, 2013, 12–13). Kolmannella sektorilla on mahdollisuus tarjota monipuolisia vertaistuen ja kuntouttavan työtoiminnan muotoja (Möttönen & Kettunen 2014, 121). Järjestöt tuottavat palveluja erityisesti erityisryhmille, jotka ovat hyvinkin pieniä ja tarpeet hyvinkin erityisiä, eikä kunnilla itse ole mahdollisuutta tuottaa palveluja heille (SOSTE 2015, 18). Järjestöt tuottavat esimerkiksi ensi- ja turvakotitoimintaa, päihdehuoltolaitoksia, palvelutaloja, ryhmäkoteja sekä lasten- ja nuorten laitospalveluja (Ruuskanen, Selander & Anttila 2013, 31). Muiden kuin kunnan kehittämien toimintamallien juurruttaminen toimintaan vaatii sen, että kunnat pystyvät säästämään jostain muusta. Jos tavoitteena on järjestöjen kehittämien toimintamallien juurruttaminen osaksi palvelujärjestelmää, aito yhteistyö järjestöjen ja kuntien välillä on entistä tärkeämpää. (Mykrä & Varjonen 2013, 26.) Ostopalvelujen lisäksi yhteistyötä voidaan tehdä erilaisten projektien avulla (Laamanen & Alakauhaluoma & Nouko-Juvonen 2002, 13.)

3 SOSIAALINEN KUNTOUTUS

Kuntoutus jaetaan yleisesti neljään osa-alueeseen, joita ovat ammatillinen, lääkinnällinen, kasvatuksellinen sekä sosiaalinen kuntoutus. Kuntoutuksella on useita eri tavoitteita ja sen eri osa alueet kietoutuvat välillä tiiviisti yhteen, eikä aina ole helppoa rajata, millainen kuntoutusmuoto on kyseessä. (Savukoski & Kauramäki 2012, 125–126; Vilkkumaa 2012, 28.) Kuntouksen tavoitteena on hyvinvoinnin, itsenäisen selviytymisen, työllistymisen tukeminen sekä toimintakyvyn vahvistaminen kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena on auttaa kuntoutujaa hallitsemaan elämäntilanteensa. Tavoitteisiin pyritään pääsemään suunnitelmallisen, monialaisen ja pitkäjänteisen toiminnan avulla. (Karjalainen 2012, 16; Kempainen 2012, 75; Kettunen, Kähäri-Wiik, Vuori-Kemilä & Ihalainen 2009, 5.)

3.1 Sosiaalinen näkökulma kuntoutuksessa

Kuntoutusta käsitellään tavallisesti lääketieteellisestä näkökulmasta, kun taas kuntoutuksen sosiaalinen näkökulma mahdollistaa kuntoutujan tilanteen näkemisen ja huomioimisen laajemmin. Kuntoutujan osallisuus, itsemääräämisoikeus, elämän eri osa alueet sekä vaikuttaminen ympäristöönsä ovat keskeisessä osassa kuntoutusta. On tärkeää nähdä ihminen ja hänen elämäntilanteensa kokonaisuutena. Kuntoutuksen sosiaalinen näkökulma painottaa kuntoutujan omakohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä. Kuntoutujan tilanteen ymmärtäminen hänen elämäntilanteensa sekä vuorovaikutus- ja ympäristösuhteissaan korostuu. (Karjalainen 2012, 21–23; Kempainen 2012, 76; Koukkari 2011, 220.)

Yksilöllisen tuen rinnalle ovat nousseet eri toimijoiden yhteistyöverkostot, kuntouttava työ- ja kurssitoiminta, kuntoutuskurssit, vertaistukiryhmät sekä erilaiset projektit, joiden tavoitteena on löytää uusia toimintatapoja sekä täydentää jo olemassa olevia palveluja. Ongelmien moninaisuus sekä resurssien riittämättömyys ovat luoneet tarpeen palvelujen kehittämiseksi. (Savukoski & Kauramäki 2012, 126.) Yhteistyöverkostojen eri toimijoilla on erilaisia vahvuuksia ja näitä vahvuuksia yhdistämällä asiakkaiden tarpeisiin pystytään vastaamaan paremmin. Voisin hyvin nähdä itseni yhtei-

söpedagogina ohjaamassa vertaistukiryhmää tai yhteistyöverkoston jäsenenä, osana moniammatillista työryhmää suunnittelemassa asiakkaille matalan kynnyksen osallistavaa, omia valmiuksia kehittävää ja tukevaa toimintaa. Pitää kuitenkin muistaa, että moniammatillisessa verkostossa työskentely voi olla haastavaa, sillä osallistujilta edellytetään asiantuntijuuden lisäksi vuorovaikutustaitoja ja kykyä ratkaista ongelmia yhdessä muiden ryhmään kuuluvien kanssa (Kokko & Veistilä 2016, 228).

3.2 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalinen kuntoutus voidaan nähdä monella eri tavalla. Sitä voidaan pitää yhtenä kuntoutuksen neljästä muodosta tai se voidaan myös nähdä eräänlaisena kattokäsittelynä, sateenvarjona, jonka alla ovat muut kuntoutuksen muodot. (Vilkkumaa 2012, 28.) Sosiaalista kuntoutusta voidaan lisäksi pitää matalan kynnyksen kuntouttavana työtoimintana tai kuntouttavaa työtoimintaa edeltävänä asiana (Saikku 2016, 92). Sosiaalisen kuntoutuksen keskeisimpiä kohderyhmiä ovat mielenterveyskuntoutujat, pitkäaikaistyöttömät, päihteiden käyttäjät, syrjäytymisuhan alla olevat nuoret ja aikuiset, maahanmuuttajat sekä kehitysvammaiset ihmiset. (Kokko & Veistilä 2016, 221–222).

Sosiaalisella kuntoutuksella voidaan siis tarkoittaa useita eri asioita, käsitteen määrittely on vielä osittain kesken (Saikku 2016, 92) sillä sosiaalista kuntoutusta toteutetaan ja ymmärretään hyvin eri tavoin. Sosiaalisella kuntoutuksella on useita eri rinnakkaiskäsitteitä. Näitä ovat muun muassa kuntouttava sosiaalityö, sosiaalinen toimintakyky, voimaantuminen, sosiaalinen vahvistaminen sekä osallisuus ja psykososiaalinen kuntoutus. Kuntouttavan sosiaalityön tavoitteena on omaehtoisen selviytymisen, hyvän elämänlaadun sekä elämänhallinnan edellytysten luominen, palauttaminen ja ylläpitäminen, syrjäytymisen ehkäisy sekä asiakkaan tukeminen itsenäisissä ja myönteisissä elämänvalinnoissa. Sosiaalinen toimintakyky pitää sisällään arkipäivän elämisen taidot sekä kyvyn toimia yhteiskunnan jäsenenä. Sosiaalinen toimintakyky on sosiaalisen kuntoutuksen lähtökohta. Sosiaaliseseen toimintakykyyn kuuluu erilaisia aineellisia resursseja, kuten asunto, sosiaalisia resursseja kuten sosiaalinen verkosto ja kyky hoitaa ihmissuhteita, sekä henkiset resurssit, joita ovat kyky hahmottaa ja hallita arkea sekä omasta henkisestä hyvinvoinnista huolehtiminen. Psykososiaalisen kuntoutuksen kohteena on ihmisen elämäntilanne, kohdentuen se-

kä sosiaaliseen, että psyykkiseen puoleen. Psykososiaalisessa työssä korostuu sosiaalisen ympäristön merkitys ongelmien synnyssä. Psykososiaalinen kuntoutuksen tavoitteena ovat muutokset ihmisen vuorovaikutussuhteissa sekä sosiaalisessa tilanteessa. (Lahti & Pienimäki 2012, 138; Rautio 2016, 15–19; Romakkaniemi & Väyrynen 2011, 135–136.)

Useat sosiaalisen kuntoutuksen keinot ovat esimerkiksi tavallisia sosiaalipalveluita, joita ei yleensä ajatella kuntoutukseksi, vaikka niillä olisikin merkittävä kuntoutusta edistävä vaikutus. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut voivat kuulua aikuissosiaalityön, toimeentuloturvan, maahanmuuttajapalveluiden, mielenterveys- ja päihdepalveluiden, talous- ja velkaneuvonnan, toimeentulotuen sekä työllisyydenhoidon palveluihin. Useat eri organisaatiot voivat toteuttaa sosiaaliseen kuntoutukseen liittyviä työmuotoja tai projekteja. Tällaisia organisaatioita ovat esimerkiksi sosiaalitoimi tai sosiaalitoimi ja työhallinto yhdessä, kolmannen sektorin toimijat tai julkinen ja kolmas sektori yhdessä. (Hinkka, Koivisto & Haverinen 2006, 20; Kanaoja 2012, 36; Rautio 2016, 4).

Kunnille tehtyjen haastattelujen perusteella sosiaalisen kuntoutuksen käsite ja sisältö ovat heille vielä osittain epäselviä. Useissa kunnissa ollaan vasta ”tarttumassa kiinni” sosiaaliseen kuntoutukseen. Kunnissa nähtiin kuitenkin selvästi tarvetta sosiaaliselle kuntoutukselle niiden aikuissosiaalityön asiakkaiden kohdalla, joilla ei toimintakyky riittänyt kuntouttavaan työtoimintaan. (Saikku 2016, 89.) Käytännössä sosiaalista kuntoutusta toteutetaan kunnissa erilaisten ryhmätoimintojen avulla. Ryhmätoiminnat liittyvät talouden ja arjen hallintaan, ruuanlaittoon, liikuntaan, terveellisten elämäntapojen edistämiseen sekä ryhmätyötaitoihin, päivätyötoimintaan tai elämänhallinnan parantamiseen. Toisaalla sosiaalista kuntoutusta on toteutettu kuntouttavan työtoiminnan osana. Sosiaalista kuntoutusta on järjestetty sekä kunnan omana toimintana, että palvelujentuottajien, kuten kolmannen sektorin toimesta. (Karjalainen P. 2016, 133.) Sosiaalista kuntoutusta voidaan lisäksi järjestää muun muassa psykososiaalisen tuen avulla, vertaistuen sekä vapaaehtoistoimintaan osallistumisen avulla (Kokko & Veistilä 2016, 222).

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama TEOS-työryhmä, jonka tavoitteena oli selvittää sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevan palvelujärjestelmän uudistamistarpeita esittää, että sosiaalinen kuntoutus jaettaisiin kahteen osaan, osallisuutta edis-

tävään sosiaaliseen kuntoutukseen sekä työelämävalmiuksia edistävään sosiaaliseen kuntoutukseen. Osallisuutta edistävää sosiaalista kuntoutusta järjestetään henkilölle, joka on heikossa työmarkkina-asemassa. Henkilön tavoitteena ei sillä hetkellä ole työllistyminen avoimille työmarkkinoille, ja hän tarvitsee erityistä tukea sosiaalisen toimintakykynsä ja osallisuutensa edistämiseksi tai ylläpitämiseksi, jotta henkilön mahdollisuudet elämänhallintaan, yhteisössä toimimiseen ja sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin toteutuvat. Myös työelämävalmiuksia edistävää sosiaalista kuntoutusta annetaan henkilölle, joka on heikossa työmarkkina-asemassa. Henkilöllä on julkisten työvoimapalvelujen lisäksi tai sijasta tarve saada työelämävalmiuksia edistävää sosiaalista kuntoutusta toimintakykynsä ja työelämävalmiuksien edistämiseksi. Heikossa työmarkkina-asemassa olevalla henkilöllä tarkoitetaan työtöntä henkilöä, jolla on alentunut toimintakyky vamman, sairauden, elämänhallinnan ongelmien, pitkittyneen työttömyyden tai vaikean sosiaalisen tilanteen vuoksi ja jolla on tästä johtuen merkittäviä vaikeuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, 5, 65–66.)

3.3 Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteet

Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on turvata ja parantaa asiakkaan sosiaalista toiminta- ja työkykyä, lisätä hänen mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan yhtenäisen osana sekä poistaa haittoja ja esteitä, jotka voisivat heikentää hänen toimintakykyään sekä tukea riippuvuuksien hallinnassa (Kemppainen 2012, 76; Kokko & Veistilä 2016, 222; Rautio 2016, 4; Savukoski & Kauramäki 2012, 126). Ihmisen ja hänen sosiaalisen ympäristönsä vuorovaikutus sekä yhteensopivuus korostuvat sosiaalisessa kuntoutuksessa (Vilkkumaa 2012, 29).

Sosiaalinen kuntoutus pyrkii katkaisemaan syrjäytymiskiirteen sekä etsimään uusia väyliä paremmalle elämälle. Sosiaalisen kuntoutuksen ajatuksena ei ole tehdä asioita asiakkaan puolesta, kuten ei kuntoutuksen yleensäkään. Tarkoituksena on auttaa ja ohjata ihmistä tekemään oikeat valinnat ja antaa keinoja elämään. Tämä tehdään asiakaslähtöisesti, asiakkaan yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. (Rautio 2016, 3; Vilkkumaa 2012, 36–37.)

Sosiaalisessa kuntoutuksessa työskentely aloitetaan asiakkaan elämäntilanteen kartoittamisella. Asiakkaan kanssa pohditaan, mihin suuntaan kuntoutusta viedään, kuinka kuntoutusta toteutetaan sekä laaditaan kuntoutus- tai palvelusuunnitelma. Keskustelun avulla selvitetään mitä muutoksia sairaus tai vammautuminen on tuonut elämäntilanteeseen tai sosiaalisiin suhteisiin. On tärkeää huomioida asiakkaan sosiaaliset vahvuudet ja rajoitukset silloin kun sosiaalisen kuntoutuksen tarve nousee jostakin arkielämässä kohdattavasta haasteesta. (Hinkka, Koivisto & Haverinen 2006, 25; Kanaoja 2006, 5; Rautio 2016, 3-4.) Asiakkaan tarpeiden mukaan sosiaalisen kuntoutuksen kokonaisuuteen voidaan liittää myös päihde- ja mielenterveyshoitoja sekä muita tarvittavia palveluita ja tukitoimia yli sektorirajojen (Kokko & Veistilä 2016, 221).

Tärkeää sosiaalisessa kuntoutuksessa on luottamuksellinen asiakassuhde ja kohde-ryhmäherkkyys, vapaaehtoisuus, interventioiden oikea-aikainen toteuttaminen, asiakkaan voimaantumisprosessin liikkeelle lähtö ja eteneminen, asiakkaan omien voimavarojen huomioiminen, asiakkaan sitoutuminen prosessiin ja motivaatio, toivon ja positiivisuuden ylläpitäminen, työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet, kyky läsnäoloon, kyky arvioida asiakkaan toimintakykyä, pitkäkestoinen ja inhimillinen asiakkaan rinnalla kulkeminen sekä erilaisten työmuotojen yhdistäminen ja yhteistyö eri tahojen kesken (Hinkka, Koivisto & Haverinen 2006, 27; Rautio 2016, 4-5). Yhteisöpedagogit ovat mielestäni juuri niitä ammattilaisia joilta löytyy kykyä läsnäoloon sekä taitoa motivoida ja ehkä jopa hieman lempeästi tuuppia asiakkaita eteenpäin tarvittaessa. Olemme innostajia ja mahdollistajia, kuuntelijoita ja keskustelijoita, aitoja ihmisiä. Koulutuksemme aikana olemme suorittaneet paljon työharjoitteluja, joissa olemme päässeet kontaktiin hyvin erilaisten ihmisten kanssa ja oppineet kohtaamaan ihmisen omana itsenään. Tämä on mielestäni erityisen tärkeä taito ihmisten parissa tehtävässä työssä. Me yhteisöpedagogit olemme itsekkin jokainen omanlaisemme persoona, toinen meistä on hiljaisempi ja varautuneempi, toinen taas voi olla todella räiskyvä ja ulospäinsuuntautunut persoona. Yhteisöpedagogin tulee rohkeasti olla aito oma itsensä ja käyttää omaa persoonaa rohkeasti apuna työssä ihmisiä ohjatesa ja tukiessa. Yhteisöpedagogeilla on lisäksi hallussaan laaja kokoelma erilaisia ”työkaluja” ihmisten kanssa toimimiseen. Meiltä löytyy paljon menetelmäosaamista, josta on hyötyä esimerkiksi ihmisen vahvuuksia kartoittaessa. Olemme nykyaikaisia, ajan hermolla työskenteleviä ammattilaisia.

3.4 Esimerkkinä Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke

Opinnäytetyön tilaajana toimii Kuopion kaupungin aikuissosiaalityön Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke, eli OSSI. Hanke toteutetaan Euroopan sosiaalirahaston (ESR) toimintalinjassa 5 eli sosiaalinen osallisuus ja köyhyydentorjunta. Hankkeen päätavoitteena on huono-osaisuuden ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy sekä vähentäminen. Lisäksi tavoitteena on luoda uusia keinoja aktiivisuuden ja osallisuuden sekä yksilön kokonaisvaltaisen toimintakyvyn tukemiseen ja lisäämiseen. Erityistavoitteena on työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen. Hankkeen osatavoitteiksi on määritelty uusien sosiaalisen tuen ja kuntoutuksen palvelujen ja palvelumallien luominen ja pilotointi, palvelujärjestelmän keventäminen ja monituottajuuteen perustuvan palvelujärjestelmän kehittäminen. Kehittämishankkeen visiona on tuottaa asiakaslähtöisten, ehkäisevien ja omaehtoisuuteen kannustavien palvelujen monituottajamalliin perustuva palveluverkosto. (OSSI 2015.)

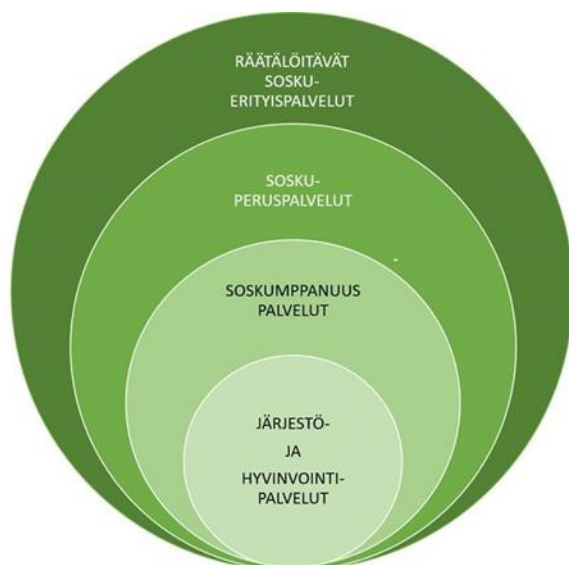
Asiakkaat voivat ohjautua OSSI:in useita reittejä, kuten kaupungin sosiaalityön tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella, sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa tehdyn palvelutarpeen arvioinnin perusteella pitkittyneistä toimeentulotukiasiakkuuksista, jalkautuvan sosiaalisen kuntoutuksen palveluohjauksen sekä sosiaalityön yhteistyötahojen ohjaamana tai omatoimisesti. (OSSI 2016a.)

Asiakkuus aloitetaan henkilökohtaisella tutustumiskäynnillä, jossa asiakkaalle esitellään sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen kokonaisuutta ja tehdään alustava palvelutarpeen arvio. Tutustuminen voidaan toteuttaa verkostotapaamisena yhdessä asiakkaan ja ohjaavan tahon kanssa. Tutustuminen, kuten muutkin palveluohjaustapaamiset voivat toteutua asiakkaan tilanteeseen tarkoituksenmukaisessa paikassa, kuten virastolla, asukastuvalla, asiakkaan yhteistyötahon luona tai kotikäynnillä. Lähtökohdana kuitenkin on, että asiakkaan omatoimisuutta tuetaan ja tapaamiset järjestyisivät sosiaalitoimen tiloissa. (OSSI 2016a.)

Sosiaalisen kuntoutuksen palvelu on asiakkaalle vapaaehtoinen palvelukokonaisuus. Asiakkaalle tehdään harkinnanvarainen toimeentulotukipäätös julkisen lähiliikenteen

käyttämiseksi, millä tuetaan asiakkaan aktiivista osallistumista palveluihin sekä myös omatoimista aktivoitumista ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistumista. (OSSI 2016a.)

Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishankkeella on paljon erilaisia tukitoimia, joita he tarjoavat asiakkailleen, kuten erilaisia ryhmävalmennuksia, yksilövalmennusta, asiakkaiden tarpeisiin räätälöitäviä palveluja, järjestöjen kanssa yhdessä toteuttavia palveluja sekä Kuopion kaupungin muiden toimijoiden kanssa toteutettavia palveluja. Asiakkaan tarpeiden mukaan on mahdollista myös eri toimintojen yhdistäminen. Tavoitteena on löytää asiakkaalle osallisuutta, aktiivisuutta ja arjen sujuvuutta tukevaa toimintaa. Tarkoituksena on etsiä asiakkaille palveluja, eikä asiakkaita palveluihin. (OSSI 2016b; OSSI 2016c.)

KUVIO 1. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelumalli (OSSI 2016b.)

4 KYSELYN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat:

- millaisia hyötyjä järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisestä yhteistyöstä on
- millaisia haasteita järjestöjen ja sosiaalipalvelujen väliseen yhteistyöhön liittyy
- kuinka järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välistä yhteistyötä voitaisiin kehittää.

4.1 Tutkimus

Tutkimus voidaan jakaa yleisesti kvalitatiiviseen ja kvantitatiiviseen tutkimukseen (Alasuuri 2014, 32). Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään vastaamaan kysymyksiin ”miksi?”, ”miten?” ja ”millainen?”. Tavallista laadulliselle tutkimukselle on, että sen aineistot ovat suhteellisen pieniä. Kvalitatiivisia tutkimuksia tehdään paljon esimerkiksi sosiaalitieteissä sekä kasvatustieteissä. Numeerisella eli kvantitatiivisella tutkimuksella taas pyritään vastaamaan ”mikä?”, ”missä?”, ”kuinka usein?” sekä ”kuinka paljon?” kysymyksiin. Kvantitatiiviselle tutkimukselle tavallista on, että sen aineistot ovat suuria ja ilmiöitä kuvataan numeroiden avulla esimerkiksi erilaisia kuvaajia hyödyntämällä. (Holopainen & Pulkkinen 2015, 20–21.) Kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä voidaan käyttää samanaikaisesti, ne eivät siis ole toisiaan poissulkevia (Alasuuri 2014, 32).

Opinnäytetyössäni käytin sähköistä kyselylomaketta. Etuina sähköisessä ja kyselylomakkeessa verrattuna paperiseen kyselylomakkeeseen ovat sen taloudellisuus, visuaalisuus sekä se, että sähköisessä muodossa oleva aineisto on helposti käännettävissä suoraan esimerkiksi PowerPoint-tiedostoksi. (Valli 2015a, 93; Valli & Perkkilä 2015, 109.) Lisäksi sähköisen kyselyn etuja ovat kyselyn lähettämisen ja vastaamisen nopeus (Valli & Perkkilä 2015, 109; Holopainen & Pulkkinen 2015, 42). Aineiston keruu kyselylomakkeen avulla tulee suunnitella todella tarkkaan, sillä kyselylomaketta käytettäessä ei voida esittää tarkentavia kysymyksiä. Kyselylomaketta rakentaessa tulee ottaa huomioon se, että laatii lomakkeen vastaajalle ymmärrettävään muotoon

sekä se, että saadaan varmasti kaikki halutut tiedot pelkästään lomakkeen avulla. (Valli 2015b, 239.)

4.2 Kyselyn suunnittelu, toteutus ja analyysi

Kysely laadittiin yhdessä Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishankkeen työntekijöiden kanssa, jotta kysely olisi ammattimainen ja kysymykset tarkoituksenmukaisia. Tämä oli tärkeää sekä minulle itselleni, että työn tilaajalle. Hanke tekee paljon yhteistyötä erilaisten järjestöjen kanssa ja hankkeelle oli tarpeellista saada tietää yhteistyökumppaneiden ajatuksia yhteistyöstä sen kehittämiseksi. Kyselyn suunnittelussa apuna käytimme Diakonia-ammattikorkeakoulun Yhteistyöllä hyvinvointia julkaisussa käytettyjä kyselylomakkeita kuntien ja järjestöjen välisestä yhteistyöstä (Karttunen, Kettunen & Piirainen 2013, 83–105). Kysymyksiä muokattiin molemmille vastaajaryhmille soveltuviksi, eikä käytetty erillisiä kyselyjä, kuten Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisussa.

Kyselyssä käytimme kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen yhdistelmää. Kysely sisälsi strukturoituja kysymyksiä, eli valmiita vastausvaihtoehtoja, avoimia kysymyksiä sekä Likert-asteikkoja. Valmiita vastausvaihtoehtoja käytettäessä tulee ennakolta tietää, millaisia vastauksia voisi mahdollisesti saada (Valli 2015a, 105). Likert-asteikoilla mitataan useimmiten asenteita tai mielipiteitä. Likert-asteikossa on tavallisesti viisi- tai yhdeksänportaisia asteikoita (Valli 2015a, 98), mutta päädyimme opinäytetyöni tilaajan kanssa neljäportaiseen asteikkoon; 4 eli täysin samaa mieltä, 3 eli jokseenkin samaa mieltä, 2 eli jokseenkin eri mieltä ja 1 eli täysin eri mieltä. Tämän valitsimme siksi, että halusimme vastaajilta kantaa ottavan vastauksen, emmekä niinkään ”en osaa sanoa” -vastauksia. Päädyimme myös siihen päätöksen, ettei kysymykseen ole pakko vastata ollenkaan, jos mielipidettä asiasta ei ole. Vallin (2015a, 99) mukaan neljäportaista asteikkoa perustellaan juurikin vastausten kantaa ottavuudella sekä sillä, että vastaajalla tulee olla mielipide aiheesta sen läheisyyden tai omakohtaisuuden vuoksi. Kyselyssä kysyttiin juurikin työntekijöiden mielipiteitä yhteistyöstä ja kyseessä olevan asteikon valitsemalla niitä saimme. Haasteena neljäportaista asteikkoa käytettäessä on se, että tuloksien vertailu toisiin tutkimuksiin voi olla kyseenalaista, jos toisessa kyselyssä on käytetty viisiportaista asteikkoa.

Kyselyä suunniteltaessa kiinnitimme yhdessä opinnäytetyön tilaajan kanssa paljon huomiota sanavalintoihin ja lauserakenteisiin, jotta kysymyksistä tulisi mahdollisimman ymmärrettäviä ja väärinkäsityksiä syntyisi mahdollisimman vähän. Tämä oli ajoittain todella haastavaa, sillä tahdoimme kysymyksistä mahdollisimman yksinkertaisia, mutta silti sellaisia, että ne sisälsivät kaikki vaadittavat asiat. Kyselylomakkeen laatiminen tuntui loppumattomalle prosessille, jonka aikana lomaketta muokataan uudelleen ja uudelleen. Tavoitteena oli päästä tilanteeseen, jossa muokattavaa ei enää löydy (Holopainen & Pulkkinen 2015, 43).

Mielestäni saavutimme kyselylle asettamamme tavoitteet. Kysymykset ja kyselyn ulkomuoto olivat selkeitä ja kysymykset olivat johdonmukaisia. Kyselyn toteuttamisen jälkeen jäin ajattelemaan, että haastattelut kyselyn lisäksi olisivat voineet tuoda tuloksiin lisää syvyyttä, mutta henkilökohtaisten resurssien vuoksi pelkän kyselyn teko ja analysointi olivat mielestäni aivan riittävä ponnistus.

Kyselyä varten luotiin yhdeksän kysymyksen laajuinen internetpohjainen lomakekysely, joka toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella Surveypal-työkalun avulla poikitaistutkimuksena eli aineisto on kerätty tietyssä aikana useilta vastaajilta (Vastamäki 2015, 121).

Vastaajilta kysyttiin:

- kuinka he arvioisivat järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välistä yhteistyötä Kuopiossa tällä hetkellä
- millaisia hyötyjä ja mahdollisuuksia he näkevät järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisessä yhteistyössä Kuopiossa tällä hetkellä
- millaisia haasteita he näkevät järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisessä yhteistyössä Kuopiossa
- millaisia yhteistyöhön liittyviä toiveita ja ideoita heillä olisi.

Näiden lisäksi halusimme tietää vastaajan taustaorganisaation vastauksien vertailua varten.

Kysely lähetettiin Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishankkeen nimissä ja minun tehtäväni oli käsitellä kyselyn vastaukset eli aineisto. Päädyimme tähän järjestelyyn,

koska ajattelimme saavamme enemmän vastauksia työntekijän statuksella lähetettyyn kyselyyn. Suurin haaste jonka kohtasimme kyselyn aikana, olikin juurikin vastausten saaminen. Kysely toteutettiin ajalla, jolloin sekä sosiaalityöntekijät, että järjestöjen työntekijät viettivät kesälomiaan. Opinnäytetyöni tilaaja lähettikin kaksi muistutusviestiä vastaajille ja niiden ansiosta saimme lisättyä vastausten määrää.

Aineiston analyysissä käytin apuna prosenttijakaumaa, jonka avulla loin vertailutaulukoita, joiden avulla järjestötyöntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden vastauksia voidaan vertailla. Taulukoiden tarkoituksena on tiivistää aineistoa ja saada niiden avulla tärkeät tiedot esille sekä elävöittää raporttia ja havainnollistaa faktoja lukijalle (Holopainen & Pulkkinen 2015, 46).

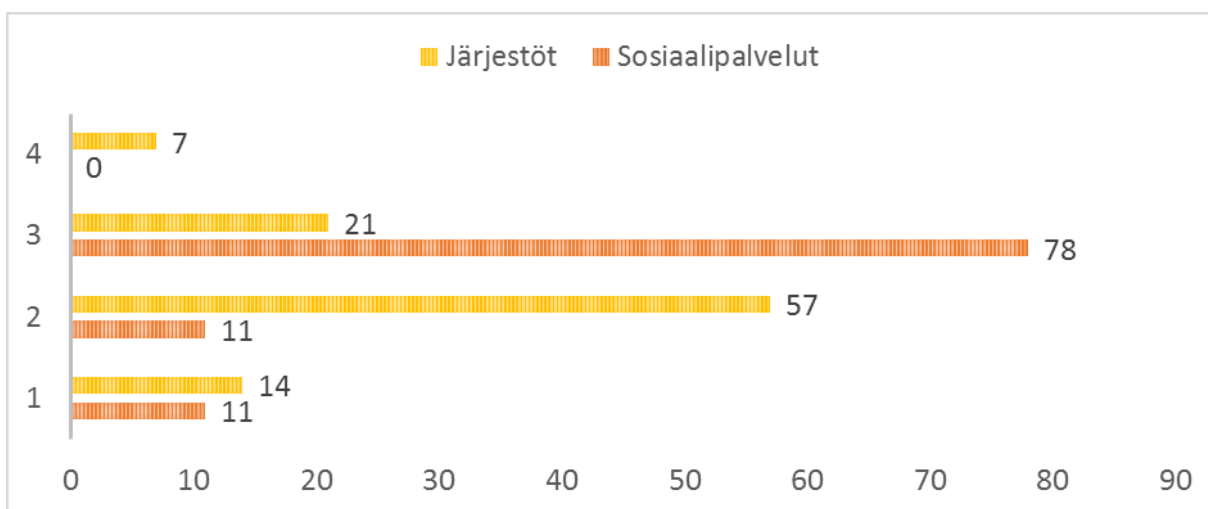
5 TULOKSET

Opinnäytetyössäni tavoitteena oli saada ajankohtaista ja laadukasta tietoa Kuopion kaupungin sosiaalipalvelujen ja kuopiolaisten mielenterveys- ja päihdejärjestöjen yhteistyöstä. Järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välinen yhteistyö-kysely (liite 1) toteutettiin 17.6.2016 – 31.8.2016 välisenä aikana. Kysely lähetettiin 23 Kuopion kaupungin aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijälle sekä 29 Kuopiossa toimivan mielenterveys- ja päihdejärjestön työntekijälle. Kyselyyn vastasi 9 sosiaalityöntekijää sekä 14 järjestötyöntekijää. 44 % kyselyn saaneista työntekijöistä vastasi kyselyyn. Kyselyn tuloksista kokosin erillisen tuotoksen (liite 2) Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishankkeen, järjestöjen sekä sosiaalipalvelujen käyttöön.

5.1 Yhteistyö

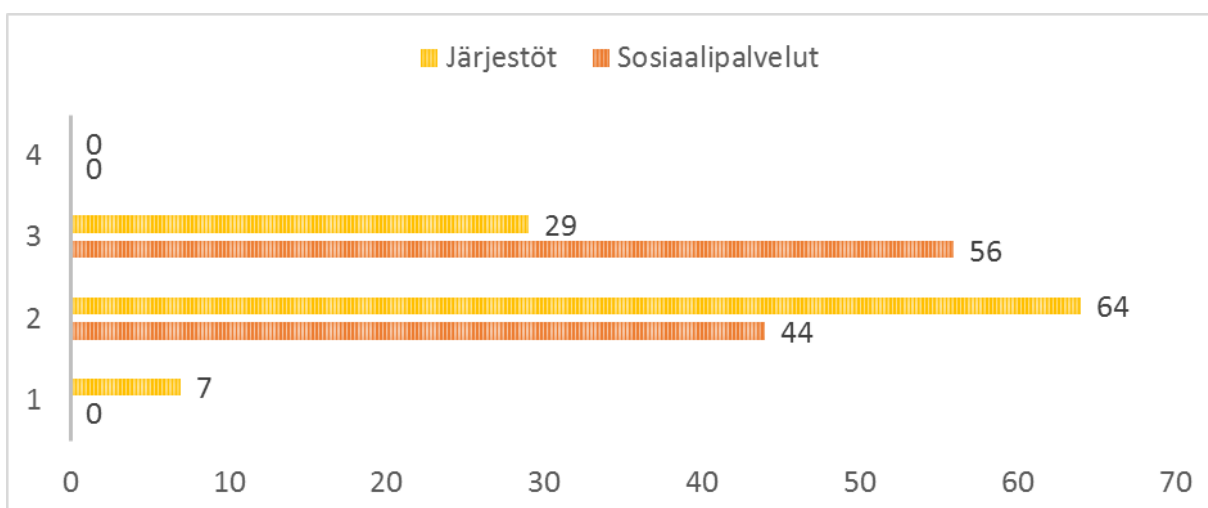
Yhteistyön yhtenä edellytyksenä on tietää yhteistyökumppanin toiminnasta. Kyselyyn vastanneista Kuopion kaupungin sosiaalityöntekijöistä 78 % oli jokseenkin samaa mieltä väittämän, ”tiedämme riittävästi toistemme toiminnasta” kanssa. Järjestöjen työntekijöistä vastasi samoin 21 %. Valtaosa järjestöjen työntekijöistä, eli 57 % oli

väittämän kanssa jokseenkin eri mieltä. Verrattaen sosiaalityöntekijöiden vastauksiin, järjestöjen työntekijät kaipaavat lisää tietoa yhteistyökumppanin toiminnasta.

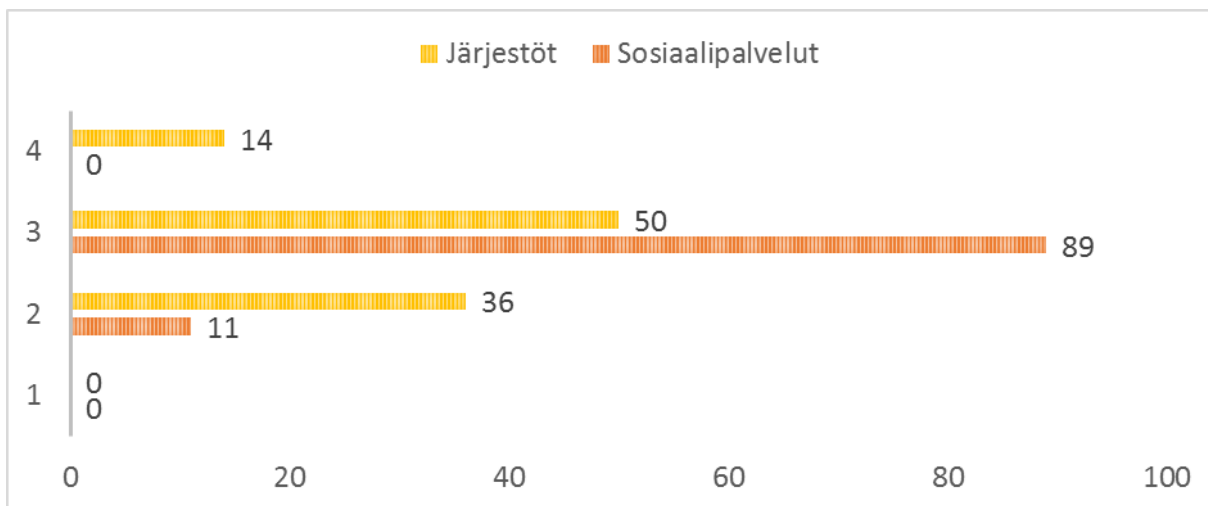
KUVIO 2. Tiedämme riittävästi toistemme toiminnasta

Sosiaalityöntekijät ovat hieman tyytyväisempiä yhteistyön määrään kuin järjestöjen työntekijät, kuten kuviosta ”Yhteistyön määrä on riittävä” näkyy. Väittämän kanssa jokseenkin eri mieltä järjestöjen työntekijöistä oli 64 % ja jokseenkin samaa mieltä 29 %.

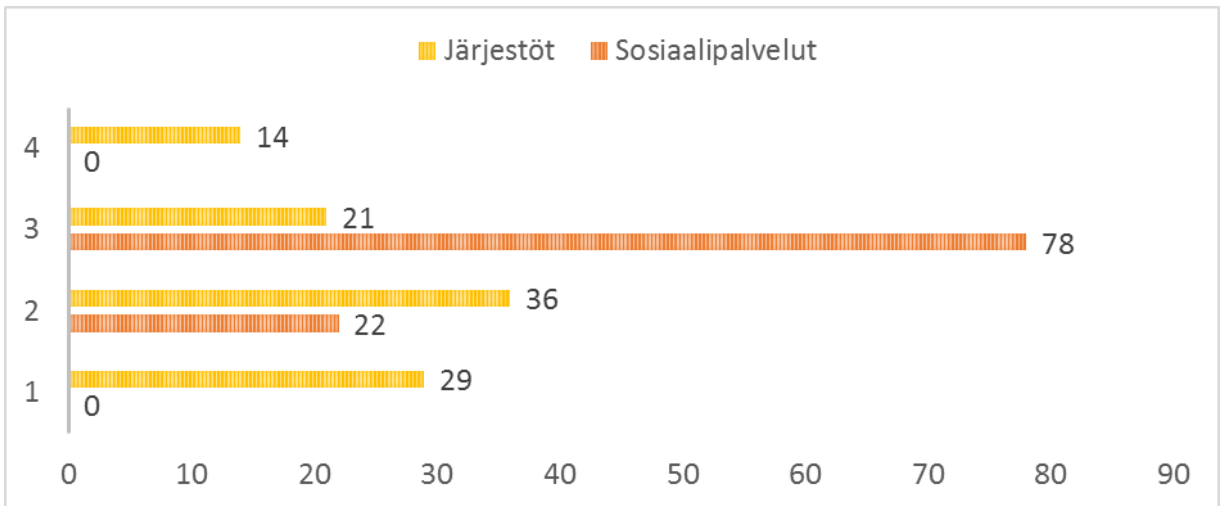
KUVIO 3. Yhteistyön määrä on riittävä

Valtaosa eli 89 % sosiaalityöntekijöistä koki olevansa jokseenkin samaa mieltä väittämän ”yhteistyö on sujuvaa” kanssa. Järjestöjen työntekijöistä samaa mieltä oli 50 % ja 14 % täysin samaa mieltä. Yhteistyön koetaan siis sujuvan hyvin.

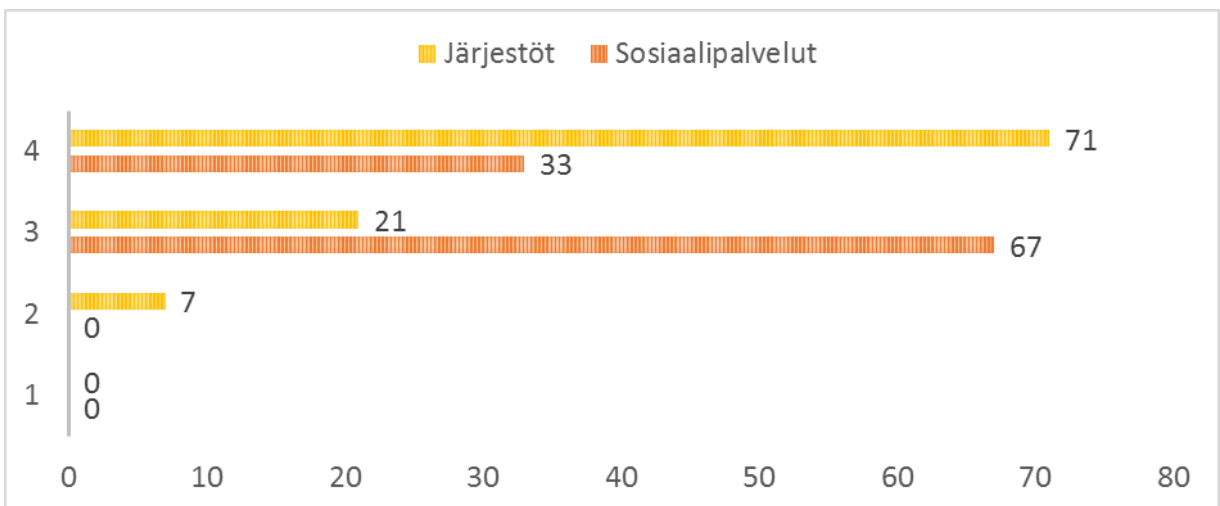
KUVIO 4. Yhteistyö on sujuvaa

Väittämässä ”molemmat osapuolet panostavat yhteistyöhön tasapuolisesti” vastaajien äännet hajautuivat tasaisesti kaikille vastausvaihtoehdoille järjestötyöntekijöiden osalta. Sosiaalityöntekijöistä selkeä enemmistö, eli 78 % koki olevansa väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä, eli panostus yhteistyöhön olisi suhteellisen tasapuolista. Järjestöjen työntekijät eivät ehkä nähneet asiaa niin selkeästi ja kokemuksia yhteistyöstä voi olla monia erilaisia, jotka vaikuttivat vastauksiin.

KUVIO 5. Molemmat osapuolet panostavat yhteistyöhön tasapuolisesti

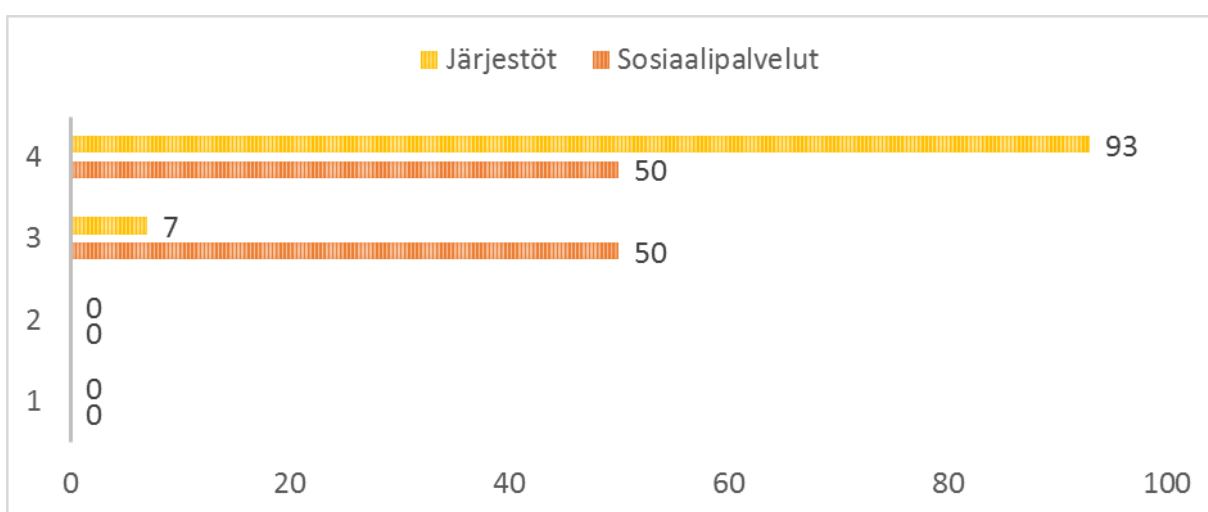
Vastauksista oli selvästi nähtävillä se, että molemmat osapuolet kokivat hyötyvänsä yhteistyöstä. Sekä järjestöjen työntekijöiden, että sosiaalityöntekijöiden enemmistö oli yhteistyön kannalla.

KUVIO 6. Molemmat osapuolet hyötyvät yhteistyöstä

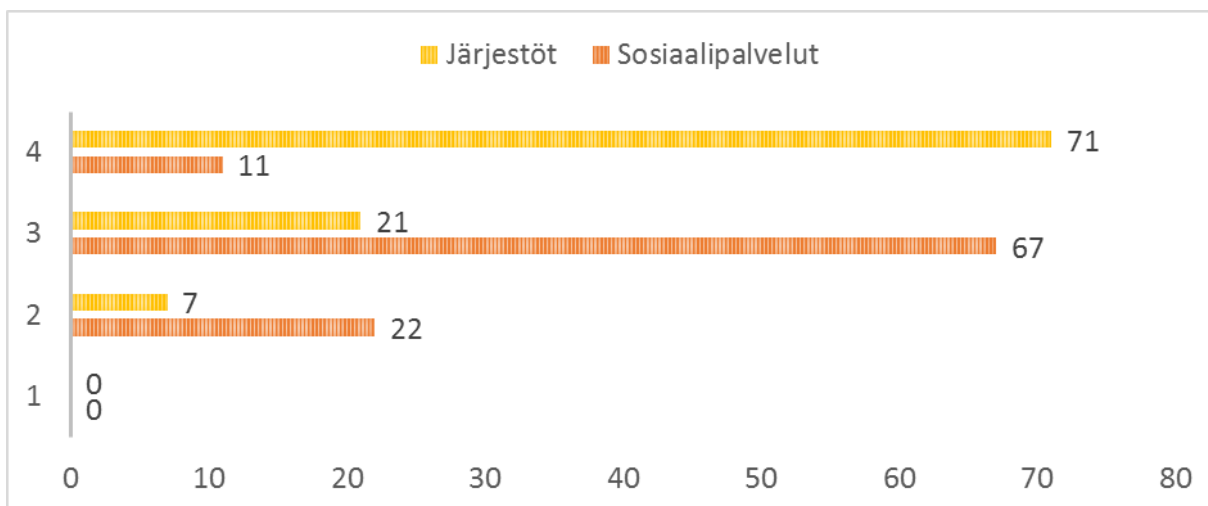
5.2 Yhteistyön hyödyt ja mahdollisuudet

Vastauksista näkyi selvästi työntekijöiden kokemus siitä, että asiakkaiden hyvinvointi lisääntyy yhteistyön avulla, ihmisillä on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristönsä asioihin, yhteistyö auttaa täydentämään palvelujärjestelmää, yhteistyö auttaa kehittämään uusia palveluja ja toimintatapoja, yhteistyöllä saadaan lisää tietoa kohderyhmän tarpeista toiminnan kehittämiseen, yhteistyö mahdollistaa nopean reagoinnin ympäristön ja asiakastarpeiden muutostarpeisiin sekä järjestöjen toiminta vahvistuu yhteistyön avulla.

KUVIO 7. Ihmisten hyvinvointi lisääntyy

Väittämän ”yhteistyö tuottaa kunnalle taloudellista hyötyä” kohdalla vastaajat näkivät yhteistyön synnyttämän edun. Järjestöjen työntekijöistä väittämän kanssa täysin samaa mieltä oli 71 % ja sosiaalityöntekijöistä 67 % oli väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä, eli yhteistyön nähtiin tuottavan kunnalle taloudellista hyötyä.

KUVIO 8. Yhteistyö tuottaa kunnalle taloudellista hyötyä

Kyselyyn vastanneiden työntekijöiden kokemia hyötyjä ja mahdollisuuksia järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisestä yhteistyöstä Kuopiossa:

”Sosiaalipalvelujen imago muuttuu helpommin lähestyttäväksi asiakkaalle, kun toteuttaja on järjestö.”

”Yhteistyössä tulisi paremmin kummankin puolen osaamisalueet tutuiksi ja kummatkin osaisivat hyödyntää toistensa osaamista.”

”Ihmisten tarpeisiin voidaan vastata tehokkaammin ja kohdennetummin.”

”Palvelut eivät olisi tällöin niin pirstaleisina, kun sosiaalipalvelut (missä suurinosa järjestöjen asiakkaista asioi) pystyisivät aktiivisesti ohjaamaan järjestöjen toimintoihin asiakkaita ja olisivat oikeasti näistä tietoisia.”

”Perustyöntekijän näkökulmasta yhteistyö on ollut sujuvaa ja toimivaa. Järjestöjen rooli asiakkaiden äänen kuuluviin saamiseksi on tärkeää. Toivoisin kuitenkin rakentavaa kritiikkiä. Kuntapuolella lainsäädäntö ja resurssit rajoittavat toimintaa ja yksittäisen työntekijän mahdollisuus näihin vaikuttamiseen on minimaalista.”

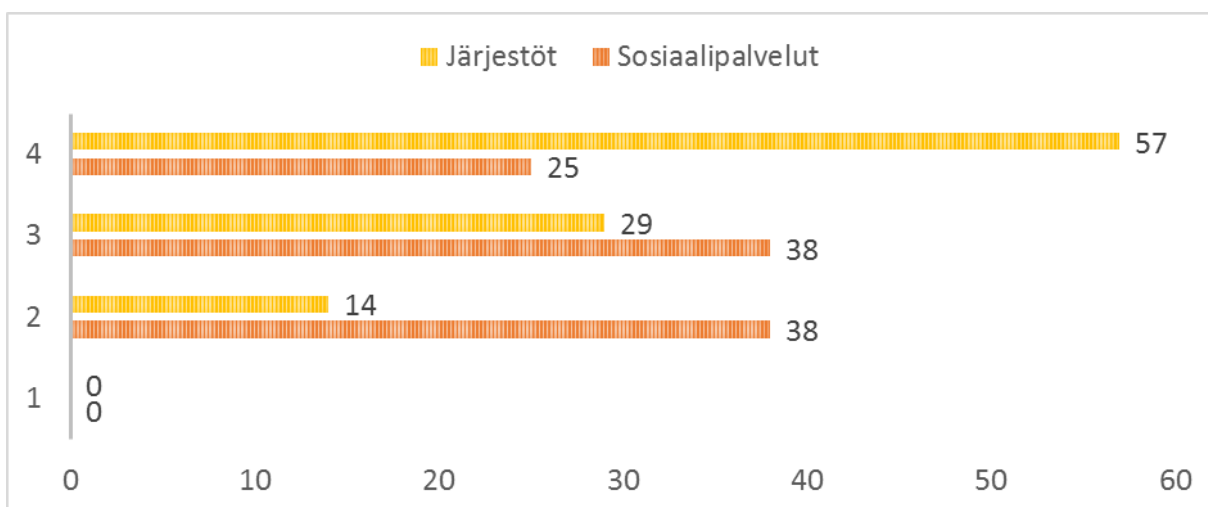
5.3 Yhteistyön haasteet

Haasteita sosiaalitoimen ja järjestöjen välillä voivat olla tiedon puute, yhteistyökumppanin löytymisen vaikeus, erilaiset toimintakulttuurit, kykenemättömyys osoittaa jär-

jestöyhteistyön taloudellisia hyötyjä kunnalle sekä epävarmuus jatkuvuudesta. Pie-
nempinä haasteina näkyi kokemus siitä, että toinen hyötyy yhteistyöstä enemmän
kuin toinen sekä epäselvyys työnjaosta.

Sosiaalityöntekijät kokivat yhteistyökumppanin löytymisen suuremmaksi ongelmaksi
kuin järjestöjen työntekijät. Järjestöt taas kokivat erilaiset toimintakulttuurit haasteiksi
yhteistyölle, sillä sosiaalitoimi voidaan nähdä byrokraattisena ja vaikeasti lähestyttä-
vänä kumppanina. Epäselvyys työnjaosta kosketti enemmän järjestöjen työntekijöitä
kuin sosiaalityöntekijöitä. Sosiaalityöntekijät kokevat, ettei toinen hyödy yhteistyöstä
enempää kuin toinen, vaan hyödyt ovat yhteisiä. Epävarmuus jatkuvuudesta rasitti
sekä sosiaalityöntekijöiden, että järjestöjen työntekijöiden mieliä.

Järjestöjen työntekijät näkivät tiedon puutteen suurempana ongelmana kuin sosiaali-
työntekijät.

KUVIO 9. Tiedon puute toisten palveluista ja/tai toiminnoista

Kyselyyn vastanneiden työntekijöiden kokemia haasteita järjestöjen ja sosiaalipalve-
lujen välisessä yhteistyössä Kuopiossa:

“(…) meidän järjestön ja sosiaalipalvelujen suhteen asioiden hoito on
melko mutkatonta, mutta ikuisuusongelma; tiedonsiirto; yhteiset järjest-
elmät puuttuvat.”

”Yhteistyön taso vahtelee samoin tiedon kulku eri tahojen välillä. Vaikka tahtotila on hyvä yhteistyölle, tuntuu kuitenkin että suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus ontuu.”

”Yhteistyö on liikaa yksittäisten työntekijöiden varassa; kun aktiivinen työntekijä poistuu, myös yhteistyö jää vähemmälle. Yhteistyö tulisi saada paremmin rakenteisiin.”

”Erityisesti hankkeiden varassa pyörivät järjestötyöt luovat epävarmuutta ja ajatuksen taka-alalle; kannattaako yhteistyötä alkaa erityisesti jonkun muun toimijan kanssa rakentaa, kun jatkuvassa muutoksessa olevat rakenteet pyöräyttävät kuitenkin kaiken uuteen uskoon vuoden, parin sisällä.”

”Ylipäättään haasteellista nykyaikana on se, että ostopalvelujen jatkuvuus joissain palveluissa on epävarmaa. Monien sosiaalityön asiakkaiden kuntoutuminen vie paljon aikaa ja palvelun päättyminen kesken prosessin vaikeuttaa tilannetta.”

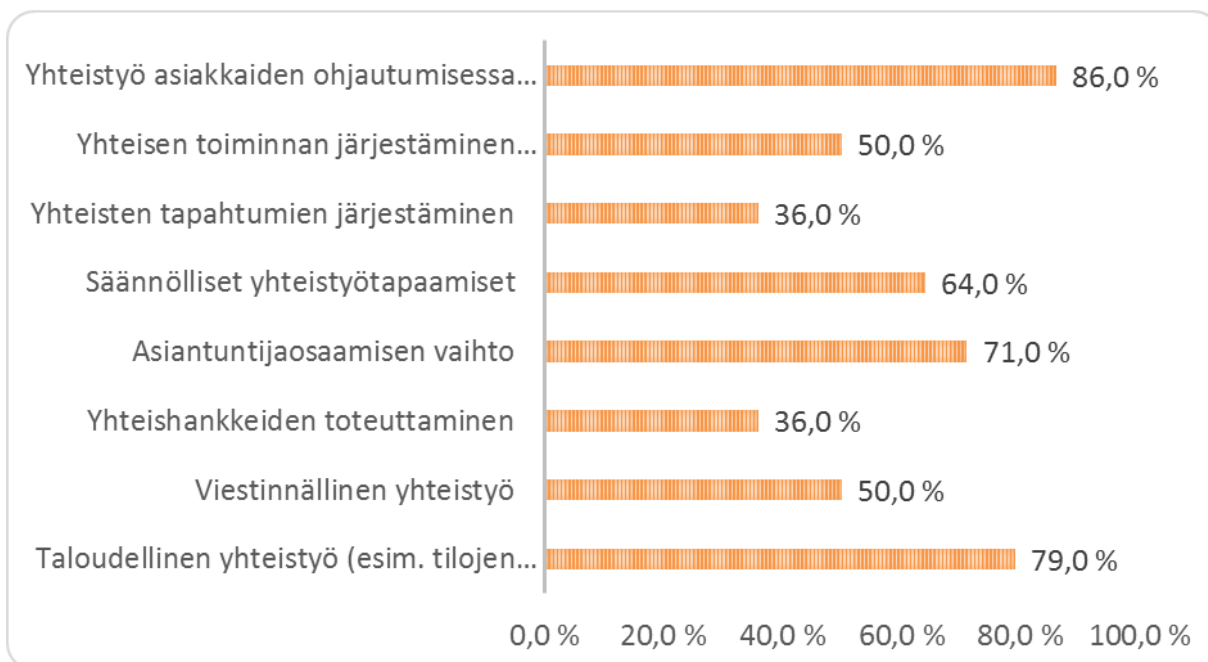
”Monin paikoin toimii erittäin hyvin (...) mutta välillä kaupungin organisaation jäykkyys hankaloittaa yhteistyötä, kun asiat pitää käsitellä monelle eri portaalla jne. Yhteistyö olisi varmaankin sujuvampaa, jos asioista pystyisi sopimaan käytännön työtä tekevien henkilöiden kanssa.”

5.4 Yhteistyötoiveet

Kuopion kaupungin aikuissosiaalityön työntekijöillä sekä Kuopiossa toimivilla mielen-terveys- ja päihdejärjestöillä oli samansuuntaisia toiveita yhteistyölle.

Järjestöjen työntekijöistä 86 % vastasi, että toivoisi yhteistyötä asiakkaiden ohjautumisessa palveluihin. On yhteisen edun mukaista, että asiakkaat löytävät kaikki tarjottavat palvelut ja pääsevät hyötymään niistä. Lisäksi taloudellinen yhteistyö nähtiin tärkeänä. Kuntien toivottiin tarjoavan järjestöille tilojaan käyttöön, tai vaihtoehtoisesti tiloihin suunniteltaisiin toimintaa yhdessä. Tärkeänä pidettiin myös tiedon vaihtoa eri sektoreiden välillä. Molemmilla sektoreilla on käytössään hyvin omaleimaista tietoa ja taitoa, jota olisi hyvä jakaa muidenkin käyttöön. Säännölliset, yhteiset tapaamiset koettiin myös tärkeiksi. Näissä tapaamisissa voidaan juurikin jakaa tietoa eri sektoreiden välillä asiakkaiden hyvinvoinnin takaamiseksi ja edistämiseksi.

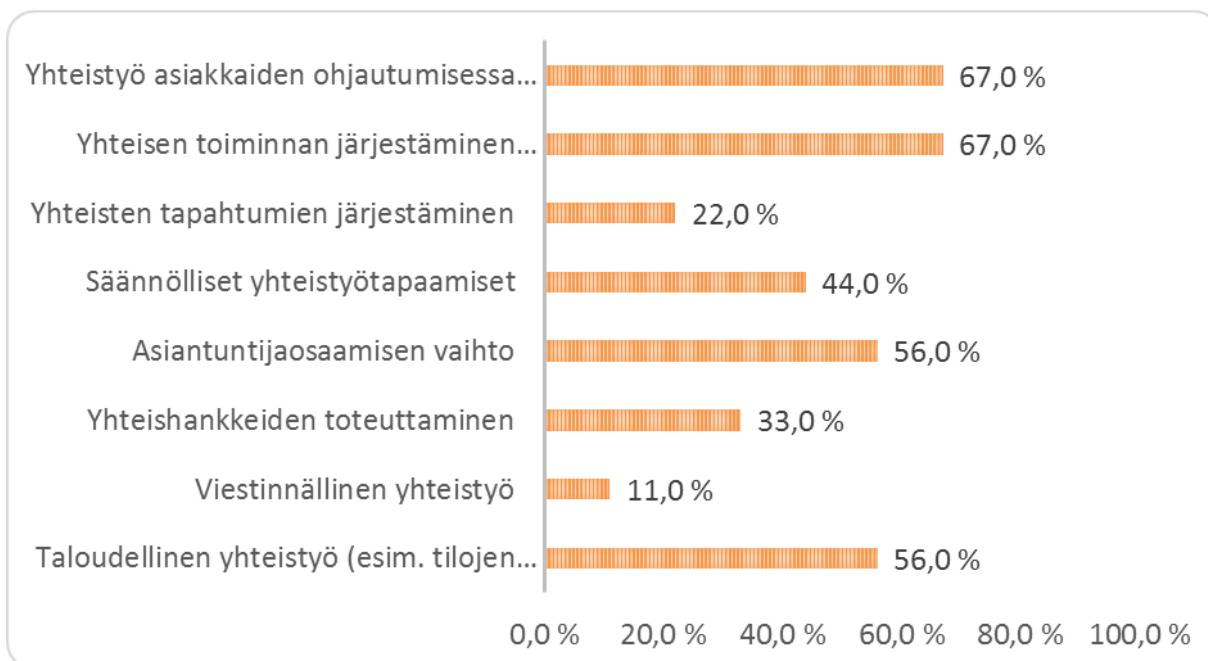
Vähemmän tärkeäksi yhteistyön muodoiksi nähtiin yhteisten tapahtumien järjestäminen sekä yhteishankkeet.

KUVIO 10. Järjestötyöntekijöiden yhteistyömuoto toiveet.

Kuopion kaupungin aikuissosiaalityön työntekijöiden mukaan yhteistyö asiakkaiden ohjautumisessa sekä yhteisen toiminnan järjestäminen olisivat tärkeitä. Tätä mieltä oli 67 % vastaajista molemmissa kohdissa. Tärkeänä nähtiin myös asiantuntijaosaamisen vaihto sekä taloudellinen yhteistyö, aivan kuten järjestötyöntekijöiden vastauksista näkyi.

Vähemmän tärkeiksi yhteistyön kohteiksi nähtiin yhteisten tapahtumien järjestäminen sekä viestinnällinen yhteistyö. Viestinnällisen yhteistyön vähempi arvostus sosiaalityöntekijöiden puolella voi johtua heidän työssään kokemasta kiireestä.

KUVIO 11. Sosiaalityöntekijöiden yhteistyömuoto toiveet.

5.5 Johtopäätökset

Yhteistyöstä koettiin suurta hyötyä ja yhteistyön hyödyt nähtiin yhteisinä. Kyselyn vastauksista välittyi innostus ja kiinnostus yhteistyötä kohtaan. Vastaajat näkivät selvästi yhteistyön hyödyt ja mahdollisuudet, kuten myös yhteistyön kehittämisen paikat.

Eräs työntekijä kommentoi yhteistyötä seuraavasti:

“Yhteistyö toimii osittain. Kehittämistyö on kantanut hedelmää ja on ollut ilahduttavaa nähdä kaupungin positiivinen tahtotila kehittämistyön suhteen. Järjestöissä tehtävän työn ja osaamisen mahdollisuuksia viranomaistyön tukena ja rinnalla, tulisi edelleen avata ja kehittää. Jotta asiakkaiden arjen ääni ja tuen tarve tulee huomioiduksi riittävästi, kehittämistyötä tulee viedä rohkeasti käytännön työn tasolle.”

Yhteistyön koettiin sujuvan pääasiassa hyvin. Yhteistyön sujuvuuteen voi vaikuttaa monet asiat, kuten yhteistyötä tekevien henkilöiden persoonat, yhteistyön historia järjestön ja sosiaalitoimen välillä sekä yhteinen tahtotila asiakkaiden parhaaksi. Suurin osa vastaajista toivoi lisää yhteistyötä, osa taas koki olevansa tyytyväisiä nykyiseen yhteistyön määrään. Yhteistyöhön panostaminen tasapuolisesti koettiin tärkeäksi. Molemmilla tahoilla on omat kiireensä ja yhteistyön toivottiin helpottavan kiirettä, eikä lisäävän sitä.

Tieto mahdollisten yhteistyökumppaneiden toiminnasta koettiin tärkeäksi. Kun tiedetään toimijoista omalla alueella joilla on sama kohderyhmä, yhteistyö koetaan luonnolliseksi ja omaa työtä sekä yhteistyötä voidaan tehdä tehokkaammin, muun muassa luomalla uusia työskentelytapoja. Tiedon avulla päällekkäisen työn määrä vähenee ja asiakkaat saavat palveluista suuremman hyödyn. Silti sopivan yhteistyökumppanin löytäminen koettiin ajoittain hankalaksi. Sosiaalityöntekijät kokivat yhteistyökumppanin löytymisen suuremmaksi ongelmaksi kuin järjestöjen työntekijät.

Vastauksista heijastui hyvin vahvasti ajatus siitä, että yhteistyön myötä asiakkaiden hyvinvointi lisääntyy. Yhdessä tekemisen koettiin synnyttävän uusia palvelumuotoja, jotka lisäävät asiakkaiden valinnanmahdollisuuksia. Yhteistyön avulla saadaan lisäksi tietoa asiakkaiden tarpeista ja työtä voidaan suunnata näiden tarpeiden pohjalta. Yhteistyön avulla molemmat osapuolet kokivat voivansa tavoittaa ihmisiä, joita eivät muuten tavoittaisi.

Yhteistyön koettiin keventävän julkista sektoria, sekä tuottavan kunnalle taloudellista hyötyä. Yhteistyön koettiin vahvistavan järjestöjen toimintaa, sekä tukevan järjestöjen taloudellisia edellytyksiä.

Yhteiskuntamme elää ainaisessa muutoksessa ja yhteistyön avulla nopeisiin muutoksiin on helpompi vastata, sillä järjestöjen toiminnassa koetaan olevan enemmän liikkumavaraa ja he voivat reagoida ympäristön tarpeisiin nopeasti. Yhteistyö rakentuu kuitenkin hitaasti ja tulevat isot muutokset voivat pyöräyttää asetelman aivan uusiksi, joten epävarmuus yhteistyön jatkuvuudesta on aina läsnä. Muutoksen keskellä pelätään asiakkaiden tilannetta. Erityisesti pelätään katoavatko heidän tarvitsemat palvelut. Epävarmuus jatkuvuudesta rasitti sekä sosiaalityöntekijöiden, että järjestöjen työntekijöiden mieliä.

Haasteensa yhteistyölle tuovat järjestöjen ja kuntien erilaiset toimintakulttuurit, tiedon siirron ongelmat sekä ajoittainen epäselvyys työnjaosta. Sosiaalitoimen jäykkä rakenne ja kiireinen työ vaativat usein veronsa yhteistyössä. Innostus yhteistyöhön voi laantua eikä aikaakaan yhteistyölle tahdo löytyä. Lisäksi sosiaalitoimi voidaan nähdä

järjestöjen silmissä liian sulkeutuneena ja byrokraattisena toimijana, jonka kanssa yhteistyöhön pääseminen voi olla vaikeaa.

“Rohkeus ja halu tehdä työtä toisella tapaa. Jalkautumalla, kohtaamalla, ottaa aikaa yksilölliseen kohtaamiseen. Tätä työtä rajoittaa kiire ja resurssien puute. On suuri haaste nähdä toisenlaisen työtteen tuomat lisäresurssit. Pelkona voi olla osittain, että oma työ "viedään" pois toisille tekijöille.”

Eri toimijoiden olisi tärkeää päästä aitoon vuoropuheluun keskenään ja kertoa millaista yhteistyötä he toivovat ja miksi. Työntekijät voivat olettaa paljon toisesta, mutta varma tieto on kultaakin tärkeämpää. Tiedon ja keskustelun avulla voidaan ehkäistä väärinymmärryksiä, luoda pohjaa aidolle ja tasapuoliselle yhteistyölle sekä auttaa heikommassa asemassa olevia.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää millaisia hyötyjä ja haasteita järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisessä yhteistyössä on, sekä kuinka järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välistä yhteistyötä voitaisi kehittää. Järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välinen yhteistyö-kyselyn avulla selvitettiin ruohonjuuritason työntekijöiden kokemuksia ja ajatuksia yhteistyöstä. He ovat kuitenkin niitä, jotka tekevät käytännön työtä ja näkevät lähes päivittäin yhteistyön mahdollisuuksia ja kehittämisen paikkoja. Opinnäytetyöstä saatujen vastausten avulla yhteistyön eri osapuolet voivat tarkastella omaa toimintaansa ja pohtia, voisiko ja tulisiko jotain tehdä toisin.

Tavoitteiden näkökulmasta opinnäytetyön tekeminen sujui suunnitelmien mukaisesti. Tilaaja sai ajankohtaista tietoa yhteistyökumppaneidensa ajatuksista yhteistyöhön ja sen kehittämiseen liittyen, sekä tietoa sosiaalisesta kuntoutuksesta. Tilaajan tarpei-

den lisäksi omat tavoitteeni saada ajankohtaista tietoa Kuopion kaupungin aikuis-sosiaalityön ja mielenterveys- ja päihdejärjestöjen yhteistyöstä sekä sosiaalisesta kuntoutuksesta täytyivät. Siltikin jäi paljon pohtimatta, sanomatta ja analysoimatta. Tämän takia koen tärkeäksi, että erillisessä tuotoksessani (liite 2) ovat kaikki kyselyn avulla saadut vastaukset ja niitä voi halutessaan hyödyntää ja luoda omanlaisia tulokintoja niiden pohjalta.

Haasteita opinnäytetyötä kirjoittaessa olivat ajan rajallisuus sekä lähdemateriaalin löytymisen vaikeus sosiaaliseen kuntoutukseen liittyen. Nämä haasteet oli vain hyväksyttävä ja parhaansa tehtävä ja olenkin todella tyytyväinen lopputulokseen. En olisi uskonut opintoja aloittaessa, että opinnäytetyöni olisi tällainen kuin nyt on, niin tarkoituksenmukainen ja ammattimainen.

Opinnäytetyöhöni liittyy paljon jatkotutkimusmahdollisuuksia. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista saada selville kuinka sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus tulee loppujen lopuksi vaikuttamaan järjestöjen palvelutuotantoon sekä yhteistyöhön kuntien kanssa. Lisäksi Kuopion kaupungin sosiaalipalveluiden ja järjestöjen välisen yhteistyön tutkiminen enemmän kehittävästä näkökulmasta olisi tarpeellista, esimerkiksi käyttäen tutkimusmenetelmää, jossa vastaajien kanssa päästään keskustelemaan ja pohtimaan asioita.

Sosiaalinen kuntoutus on meille yhteisöpedagogeille tuttua, eri käsitteen kautta kylläkin. Sosiaalinen kuntoutus on laajasti ymmärrettävä sekä suhteellisen uusi käsite. Kun opinnäytetyön kirjoittamisen aikana tutustuin enemmän sosiaalisen kuntoutuksen käsitteeseen, alkoi se tuntua enemmän ja enemmän omalta. Vaikka sosiaalihuoltolaki määrittelee sosiaalisen kuntoutuksen annettavaksi sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 17§), näen yhteisöpedagogeilla ja järjestöillä olevan paljon annettavaa sosiaalisen kuntoutuksen kentällä. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteet sekä yhteisöpedagogin työn tavoitteet ovat hyvin samankaltaiset. Molempien tavoitteena on lisätä ja vahvistaa osallisuutta, ehkäistä syrjäytymistä sekä tukea ihmistä kohti parempaa ja kestävämpää elämää. Haasteena opinnäytetyötä kirjoittaessa olikin se, että saisin omat ajatukseni ja näkemykseni yhteisöpedagogin mahdollisuuksista sosiaalisen kuntoutuksen kentällä selkeästi näkyviksi. Itsel-

leni oli heti alusta alkaen todella selvää, että yhteisöpedagogit ovat aivan yhtä päteviä toteuttamaan sosiaalista kuntoutusta kuin sosiaalialan ammattilaisetkin.

Aivan kuten 1990-luvun laman jälkeen, tämänkin hetken muuttuvassa Suomessa ollaan turvautumassa enemmän kolmannen sektorin apuun palvelujen saatavuuden takaamiseksi. Suomen hallinnon tavoitteissa on ottaa järjestöt enenevässä määrin mukaan palvelujen järjestämiseen ja ihmisten hyvinvoinnin tukemiseen. Tuleva sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus näyttää millaisen roolin järjestöt saavat palvelujen tuottamisessa. Järjestöistä löytyy paljon ammattitaitoa tuottaa sosiaalisen kuntoutuksen palveluja joko yksin tai yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa. On mielestäni hyvin paljon järjestöistä itsestään kiinni, millaisen roolin he ottavat ja saavat.

Kolmas sektori sekä sosiaalityö tavoittelevat samoja asioita. Näitä ovat muun muassa ihmisten työllistäminen, syrjäytymisen ehkäisy sekä osallisuuden lisääminen. (Karjalainen 2016, 104.) Järjestöt ovat vuosien saatossa luoneet syrjäytymistä ehkäiseviä ja vähentäviä toimintamuotoja ja rakenteita. Nämä rakenteet ja toimintamuodot perustuvat usein yhteisöllisyyteen ja vertaistukeen, jota julkisen sektorin on vaikeaa kopioida. (Karjalainen 2016, 118.) Järjestöissä työskentelevät yhteisöpedagogit näkisin todella osaavina ammattilaisina sosiaalisen kuntoutuksen parissa, sillä sosiaalista kuntoutusta voidaan järjestää monella eri tavalla. Näen etenkin järjestöjen tarjoaman vertaistuen sekä erilaiset ryhmä- ja yksilömuotoiset toiminnot hyvinkin soveltuviksi sosiaalisen kuntoutuksen keinoiksi. Järjestöt tuottavat jo valmiiksi paljon sosiaalisen kuntoutuksen kenttään liittyviä palveluja, eli ei tämä suoranaisesti mikään uusi aluevaltaus ole.

Järjestöillä on aina ollut ja tulee olemaan suuri rooli ihmisten arjessa mahdollistajana, tukijana sekä ohjaajana. Samaa roolia tarjoaisin yhteisöpedagogeille, riippumatta siitä missä ja kenen kanssa he työskentelevät. Ongelmien kuten syrjäytymisen, köyhyyden, päihdeongelmien tai pitkäaikaistyöttömyyden voittaminen edellyttää työntekijältä paljon. Tarvitaan ammatillista osaamista, pitkäjänteistä työskentelyä sekä yhteistyötaitoja. Yhdessä eri sektoreiden kanssa työskentely voi tarjota ongelmiin ratkaisuja tilanteissa, joissa yhden työntekijän osaaminen ei riitä. (Kokko & Veistilä 2016, 224.)

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2014. Laadullinen tutkimus 2.0. 5. painos. Tampere: Vastapaino.
- Hinkka, Terhi & Koivisto, Juha & Haverinen, Riitta 2006. Kartoittava kirjallisuuskatsaus sosiaalisen kuntoutuksen työmuodoista ja niiden vaikutuksista. Raportteja 12/2006. Helsinki: STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus. Viitattu 28.10.2016. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77938/R12-2006-VERKKO.pdf?sequence=1>
- Holopainen, Martti & Pulkkinen, Pekka 2015. Tilastolliset menetelmät. 5.-10. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016. Yhteisöpedagogin työ on ihmisläheistä. Viitattu 1.11.2016. <http://www.humak.fi/opiskelijaksi/yhteisopedagogi/>
- Kanaoja, Aulikki 2012. Sosiaalinen kuntoutus ja sosiaalihuollon uudistuksen suunta. Viitattu 28.10.2016. https://kuntoutusportti.fi/files/attachments/kuntoutus-lehden_artikkelit/2012/kananoja.pdf
- Karjalainen, Jouko 2016. Toimeentulon tuolla puolen- hätäavusta yhteisötalouteen? Teoksessa Sanna Blomberg & Jouko Karjalainen & Pekka Karjalainen & Minna Kivipelto & Paula Saikkonen & Peppi Saikku Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa. Raportti 4/2016. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 103–118.
- Karjalainen, Pekka 2016. Sosiaalityön uusi asento: paikka, rooli ja orientaatio. Teoksessa Sanna Blomberg & Jouko Karjalainen & Pekka Karjalainen & Minna Kivipelto & Paula Saikkonen & Peppi Saikku Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa. Raportti 4/2016. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 119–136.
- Karjalainen, Vappu 2012. Yksilöitymiskehitys muuttaa kuntoutusta – mutta miten? Teoksessa Vappu Karjalainen & Ilpo Vilkkumaa (toim.) Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. 7. lisäpainos. STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 11–25.
- Karttunen, Anna & Kettunen, Aija & Piirainen, Keijo 2013. Yhteistyöllä hyvinvointia. Järjestöjen välinen ja järjestö-kuntayhteistyö hyvinvoinnin lisääjänä. C Katsauksia ja aineistoja 31. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.7.2016. www.diak.fi/tyoelama/Julkaisut/Documents/C31%20ISBN%209789524932127.pdf
- Kempainen, Erkki 2012. Kuntoutuksen tavoitteet, keinot ja oikeusluonne. Teoksessa Vappu Karjalainen & Ilpo Vilkkumaa (toim.) Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. 7. lisäpainos. STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 71–79.
- Kettunen, Reetta & Kähäri-Wiik, Kaija & Vuori-Kemilä, Anne & Ihalainen, Jarmo 2009. Kuntoutumisen mahdollisuudet. 4., uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kokko, Riitta-Liisa & Veistilä, Minna 2016. Sosiaalityö ja sosiaalinen kuntoutus yhteistyönä. Teoksessa Maritta Törrönen & Kaija Hänninen & Päivi Jouttimäki & Tiina Lehto-Lundén & Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 220–230.

- Koukkari, Marja 2011. Kuntoutujien käsityksiä kuntoutuksesta ja kuntoutumisesta. Teoksessa Aila Järvikoski & Jari Lindh & Asko Suikkanen (toim.) Kuntoutus muutoksessa. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus, 220–226.
- Kuntalaki 410/2015. Helsinki. Liikenne- ja viestintäministeriö. 14.10.2016.
- Kuntaliitto 2016. Kunnan tehtävät. Viitattu 15.8.2016.
<http://www.kunnat.net/fi/kunnat/kunnan-tehtavat/Sivut/default.aspx>
- Kuopion kaupunki 2016. Aikuissosiaalityö. Viitattu 27.10.2016.
<https://www.kuopio.fi/web/sosiaalipalvelut/aikuissosiaalityo>
- Laamanen, Elina & Ala-Kauhaluoma, Mika & Nouko-Juvonen, Susanna 2002. Kuntien ja kolmannen sektorin projektiyhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kokemuksia ja kehittämisajatuksia. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Lahti, Jari & Pienimäki Anneli 2012. Päihdekuntoutus rakentuu sosiaaliselle perustalle. Teoksessa Vappu Karjalainen & Ilpo Vilkkumaa (toim.) Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. 7. lisäpainos. STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 137–151.
- Lundbom, Piia 2014. Ehkäisevä työ käsitteenä ja toimintana. Teoksessa Sanna Pylkänen & Reijo Viitanen (toim.) Ehkäisevä työ pedagogisesti. Sarja F. Katsauksia ja aineistoja 30, 2014. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 8–14. Viitattu 4.11.2016.
<https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/03/Humak-ehkaiseva-tyo-pedagogisesti.pdf>
- Mykrä, Pekka & Varjonen, Elina 2013. Järjestöjen ja kuntien yhteistyö Raha-automaattiyhdistyksen näkökulmasta. Teoksessa Katja Häkkinen & Marjo Tourula (toim.) Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestökuntayhteistyöhön. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, 22–34.
- Möttönen, Sakari & Niemelä, Jorma 2005. Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. Jyväskylä: PS-kustannus.
- OSSI Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke 2015. Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke OSSI. Toimintasuunnitelma. Kuopion kaupunki. Julkaisematon lähde.
- OSSI Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke 2016a. Toiminnan sisältökuvaus. Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke Kuopion aikuissosiaalityössä. Kuopion kaupunki. Julkaisematon lähde.
- OSSI Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke 2016b. Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke OSSI. Seurantareportti 2. Kuopion kaupunki. Julkaisematon lähde.
- OSSI Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke 2016c. Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishanke OSSI. Seurantareportti 3. Kuopion kaupunki. Julkaisematon lähde.
- Rautio, Susanna 2016. Sosiaalinen kuntoutus sosiaalityössä. Nykytilan kartoitusta ja suuntaviivoja osaamisen kehittämiseksi. Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Julkaisematon lähde.
- Romakkaniemi, Marjo & Väyrynen, Sanna 2011. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien kokemuksia psykososiaalisesta kuntoutuksesta. Teoksessa Aila Järvikoski &

- Jari Lindh & Asko Suikkanen (toim.) Kuntoutus muutoksessa. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus, 135–151.
- Ruuskanen, Petri & Selander, Kirsikka & Anttila, Timo 2013. Palkkatyössä kolmannella sektorilla. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 20/2013.
- Saikku, Peppi 2016. Vaikeasti työllistyvien palvelurakenteet kunnissa: aktivoinnin ja sosiaalityön yhteydet muuttuvassa tilanteessa. Teoksessa Sanna Blomberg & Jouko Karjalainen & Pekka Karjalainen & Minna Kivipelto & Paula Saikkonen & Peppi Saikku. Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Raportti 4/2016, 74–102.
- Savukoski, Marjo & Kauramäki, Pirjo 2012. Nuoren sosiaalinen tukeminen omalle ammatilliselle uralle. Teoksessa Vappu Karjalainen & Ilpo Viikkumaa (toim.) Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. 7. lisäpainos. STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 123–135.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö. 9.3.2016.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2014. Sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevan lainsäädännön ja palvelujärjestelmän uudistamistarpeita arvioivan työryhmän loppuraportti. Viitattu 13.10.2016.
<https://julkari.fi/bitstream/handle/10024/116877/978-952-00-3524-2.pdf?sequence=1>
- Sosiaali- ja terveysministeriö & Valtionvarainministeriö 2016a. Sosiaali- ja terveydenhuollon uusi hallintomalli. Viitattu 7.10.2016.
<http://alueuudistus.fi/soteuudistus/hallinto-ja-tehtavat>
- Sosiaali- ja terveysministeriö & Valtionvarainministeriö 2016b. Itsehallintoalueet ja kunnat edistävät hyvinvointia ja terveyttä. Viitattu 7.10.2016.
<http://alueuudistus.fi/soteuudistus/hyvinvoinnin-edistaminen>
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry 2015. Järjestöissä tiedetään mitä kuntalaiset tarvitsevat. Viitattu 10.10.2016.
http://www.soste.fi/media/kuvat/julkaisut/kunta_jarjestoesite-2015_verkkoon.pdf
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus. Viitattu 7.10.2016. <http://www.soste.fi/hyvinvoivat-ihmiset/ihmislahtoiset-sosiaali-ja-terveyspalvelut.html>
- Särkelä, Riitta 2013. Järjestöjen ja kuntien yhteistyö ja sen kehitys. Teoksessa Katja Häkkinen & Marjo Tourula (toim.) Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, 7–21.
- THL Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Aikuissosiaalityö. Viitattu 27.10.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/paatoksenteko-talous-ja-palvelujarjestelma/vaikuttavuus/sosiaalityon-vaikuttavuuden-arviointi/aikuissosiaalityo>
- Valli, Raine 2015a. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 84–108.
- Valli, Raine 2015b. Tulkintoja erilaisiin vastauskäyttötymisiin. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle

- tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 239–254.
- Valli, Raine & Perkkilä Päivi 2015. Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 109–120.
- Valtioneuvosto 2015. Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Viitattu 15.8.2016. http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi+FI_YHDISTETTY_netiti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82
- Vastamäki, Jaana 2015. Kyselylomaketutkimus: tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–132.
- Vilkkumaa, Ilpo 2012. Kolme tapaa nähdä sosiaalinen kuntoutuksessa. Teoksessa Vappu Karjalainen & Ilpo Vilkkumaa (toim.) Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. 7. lisäpainos. STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 27–39.

LIITTEET

LIITE 1. Järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välinen yhteistyö-kysely

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

KUOPIO

Järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välinen yhteistyö

Kysely toteutetaan osana Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämishankkeen työskentelyä. Kyselyllä kartoitetaan työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisestä yhteistyöstä.

Kyselyyn vastataan anonyymisti.

Hankkeessa harjoitteluun suorittava yhteisöpedagogiopiskelija työstää kyselyn kautta saadun tiedon ja kehittämisajatukset osana opinnäytetyötään

Taustaorganisaatio

- Järjestö
- Kunta
- Joku muu

Kuinka arvioisit järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välistä yhteistyötä Kuopiossa tällä hetkellä

	Täysin erimieltä		Täysin samaa mieltä	
	1	2	3	4
Tiedämme riittävästi toistemme toiminnasta	☐	☐	☐	☐
Yhteistyön määrä on riittävä	☐	☐	☐	☐
Yhteistyö on sujuvaa	☐	☐	☐	☐
Molemmat osapuolet panostavat yhteistyöhön tasapuolisesti	☐	☐	☐	☐
Molemmat osapuolet hyötyvät yhteistyöstä	☐	☐	☐	☐

Millä muilla tavoin arvioisit järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välistä yhteistyötä Kuopiossa tällä hetkellä

Millaisia hyötyjä ja mahdollisuuksia näet järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisessä yhteistyössä Kuopiossa

	Täysin eri mieltä		Täysin samaa mieltä	
	1	2	3	4
Ihmisten hyvinvointi lisääntyy	☐	☐	☐	☐
Ihmisillä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristönsä asioihin	☐	☐	☐	☐
Yhteistyö täydentää palvelujärjestelmää	☐	☐	☐	☐
Yhteistyö auttaa kehittämään uusia palveluja ja toimintatapoja	☐	☐	☐	☐
Yhteistyöllä saadaan lisää tietoa kohderyhmän tarpeista toiminnan kehittämiseen	☐	☐	☐	☐
Yhteistyö mahdollistaa nopean reagoinnin ympäristön ja asiakastarpeiden muutostarpeisiin	☐	☐	☐	☐
Keventää julkista sektoria	☐	☐	☐	☐
Tuottaa kunnalle taloudellista hyötyä	☐	☐	☐	☐
Vahvistaa järjestöjen toimintaa	☐	☐	☐	☐
Tukee järjestöjen taloudellisia edellytyksiä	☐	☐	☐	☐

Millaisia muita hyötyjä ja mahdollisuuksia näet järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisessä yhteistyössä Kuopiossa

Millaisia haasteita näet järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisessä yhteistyössä Kuopiossa

	Täysin eri mieltä		Täysin samaa mieltä	
	1	2	3	4
Tiedon puute toisten palveluista ja/tai toiminnasta	☐	☐	☐	☐
Yhteistyökumppanin löytymisen vaikeus	☐	☐	☐	☐
Erilaiset toimintakulttuurit	☐	☐	☐	☐
Epäselvyys työnjaosta	☐	☐	☐	☐
Kokemus, että toinen hyötyy yhteistyöstä enemmän kuin toinen	☐	☐	☐	☐
Kykenemättömyys osoittaa järjestöyhteistyön taloudellisia hyötyjä kunnalle	☐	☐	☐	☐
Epävarmuus jatkuvuudesta	☐	☐	☐	☐

Millaisia muita haasteita näet järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisessä yhteistyössä Kuopiossa

Yhteistyömuoto toiveet ja ideat

- Yhteistyö asiakkaiden ohjautumisessa palveluihin
- Yhteisen toiminnan järjestäminen kohderyhmälle
- Yhteisten tapahtumien järjestäminen
- Säännölliset yhteistyötapaamiset
- Asiantuntijaosaamisen vaihto
- Yhteishankkeiden toteuttaminen
- Viestinnällinen yhteistyö
- Taloudellinen yhteistyö (esim. tilojen yhteiskäyttö)
- Muita ideoita, mitkä edistäisivät yhteistyön rakentumista

Vapaa sana

JÄRJESTÖJEN JA SOSIAALIPALVELUJEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

SISÄLLYSLUETTELO

Sisällys

Kysely	1
Yhteistyö	2
Yhteistyön hyödyt ja mahdollisuudet	6
Yhteistyön haasteet	12
Yhteistyötoiveet	17
Johtopäätökset	19

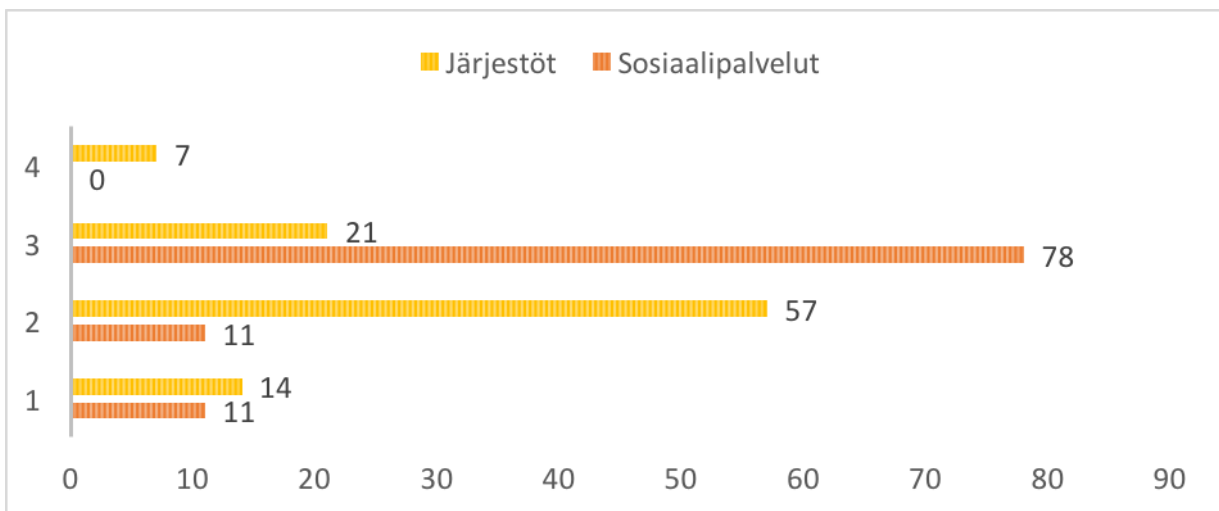
Kysely

Järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välinen yhteistyö-kyselyn tavoitteena oli saada ajankohtaista ja laadukasta tietoa Kuopion kaupungin sosiaalipalvelujen ja kuopiolaisten mielenterveys- ja päihdejärjestöjen yhteistyöstä. Kysely toteutettiin 17.6.2016 – 31.8.2016 välisenä aikana. Kysely lähetettiin 23 Kuopion kaupungin aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijälle sekä 29 Kuopiossa toimivan mielenterveys- ja päihdejärjestön työntekijälle. Kyselyyn vastasi 9 sosiaalityöntekijää sekä 14 järjestötyöntekijää. 44 % kyselyn saaneista työntekijöistä vastasi kyselyyn.

Kuvioissa asteikot on ilmoitettu seuraavasti; 4 eli täysin samaa mieltä, 3 eli jokseenkin samaa mieltä, 2 eli jokseenkin eri mieltä ja 1 eli täysin eri mieltä.

Yhteistyö

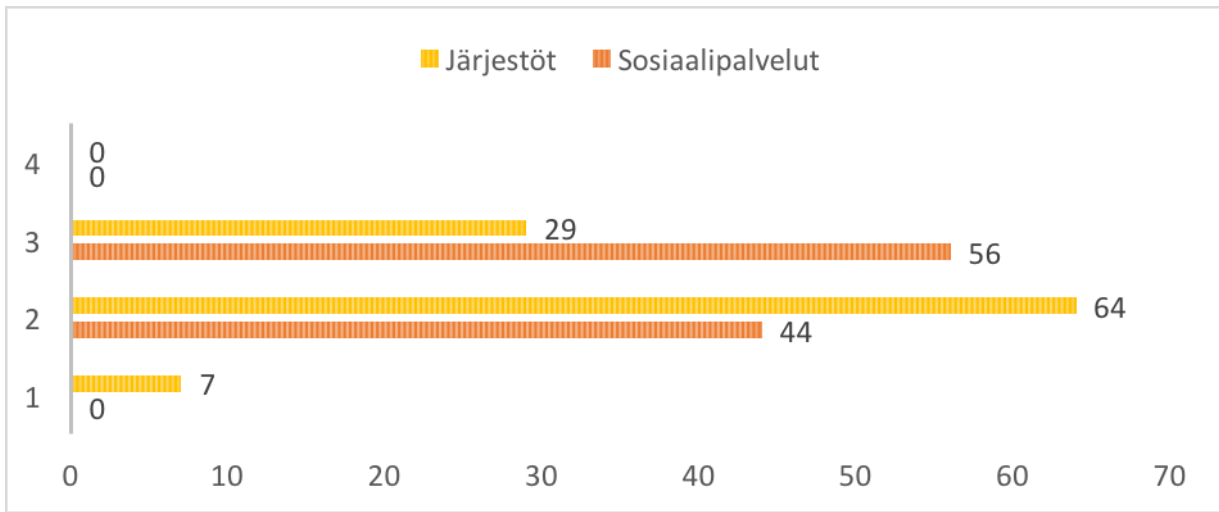
Yhteistyön yhtenä edellytyksenä on tietää yhteistyökumppanin toiminnasta. Kyselyyn vastanneista Kuopion kaupungin sosiaalityöntekijöistä 78 % oli jokseenkin samaa mieltä väittämän, ”tiedämme riittävästi toistemme toiminnasta” kanssa. Järjestöjen työntekijöistä vastasi samoin 21 %. Valtaosa järjestöjen työntekijöistä, eli 57 % oli väittämän kanssa jokseenkin eri mieltä. Verrattaen sosiaalityöntekijöiden vastauksiin, järjestöjen työntekijät kaipaavat lisää tietoa yhteistyökumppanin toiminnasta.

KUVIO 2. Tiedämme riittävästi toistemme toiminnasta

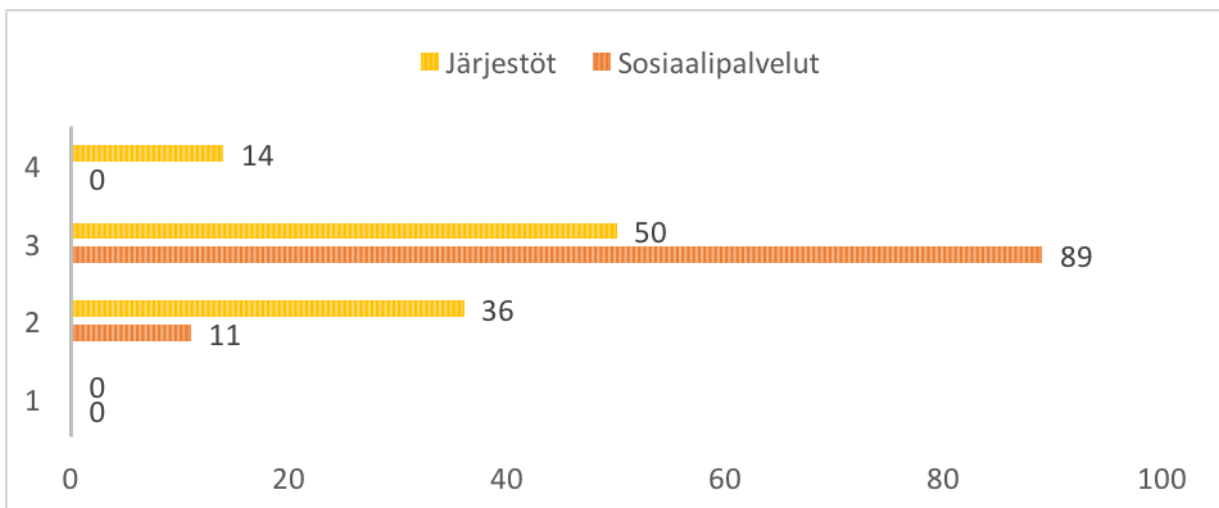
Sosiaalityöntekijät ovat hieman tyytyväisempiä yhteistyön määrään kuin järjestöjen työntekijät, kuten kuviosta ”Yhteistyön määrä on riittävä” näkyy. Väittämän kanssa jokseenkin eri mieltä järjestöjen työntekijöistä oli 64 % ja jokseenkin samaa mieltä 29 %.

YHTEISTYÖ

KUVIO 3. Yhteistyön määrä on riittävä

Valtaosa eli 89 % sosiaalityöntekijöistä koki olevansa jokseenkin samaa mieltä väittämän "yhteistyö on sujuvaa" kanssa. Järjestöjen työntekijöistä samaa mieltä oli 50 % ja 14 % täysin samaa mieltä. Yhteistyön koetaan siis sujuvan hyvin.

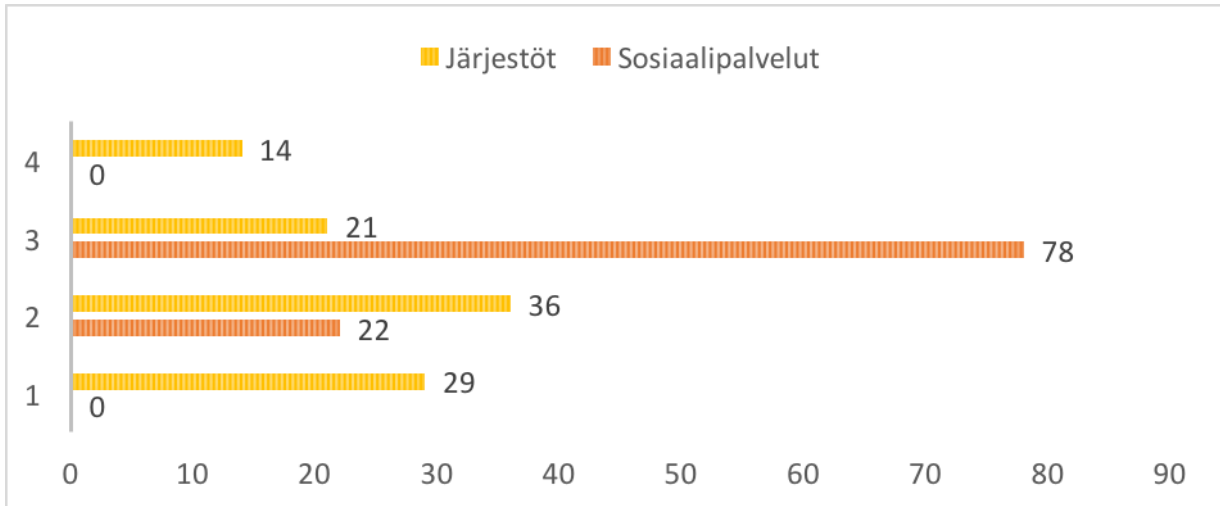

KUVIO 4. Yhteistyö on sujuvaa

Väittämässä "molemmat osapuolet panostavat yhteistyöhön tasapuolisesti" vastaajien äänet hajautuivat tasaisesti kaikille vastausvaihtoehdoille järjestötyöntekijöiden osalta. Sosiaalityöntekijöistä selkeä enemmistö, eli 78 % koki olevansa väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä, eli panostus

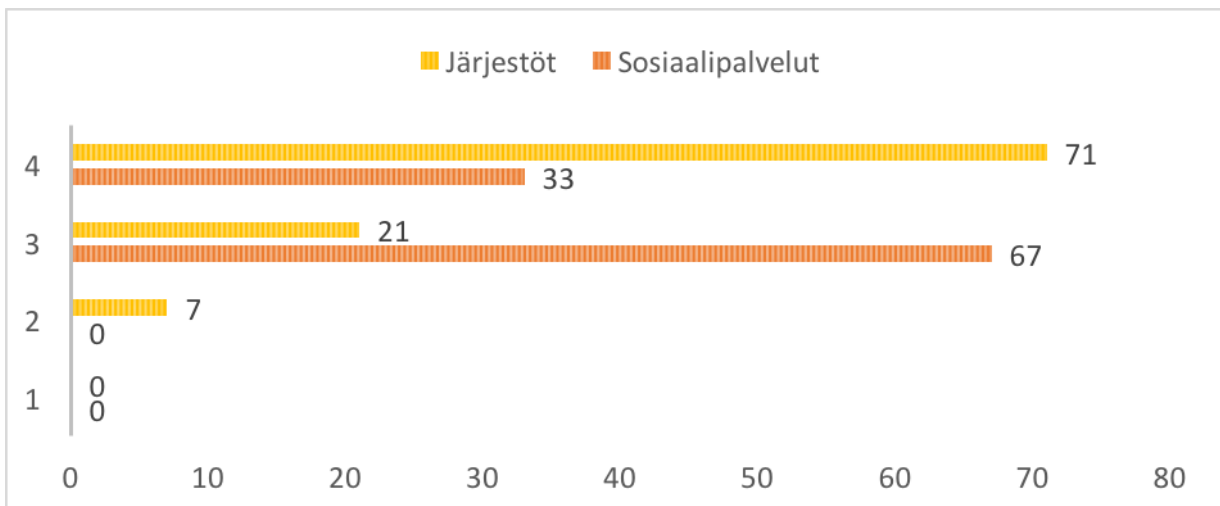
YHTEISTYÖ

yhteistyöhön olisi suhteellisen tasapuolista. Järjestöjen työntekijät eivät ehkä nähneet asiaa niin selkeästi ja kokemuksia yhteistyöstä voi olla monia erilaisia, jotka vaikuttivat vastauksiin.

KUVIO 5. Molemmat osapuolet panostavat yhteistyöhön tasapuolisesti

Vastauksista oli selvästi nähtävillä se, että molemmat osapuolet kokivat hyötyvänsä yhteistyöstä. Sekä järjestöjen työntekijöiden, että sosiaalityöntekijöiden enemmistö oli yhteistyön kannalla.

KUVIO 6. Molemmat osapuolet hyötyvät yhteistyöstä

Järjestötyöntekijöiden kommentteja järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisestä yhteistyöstä Kuopiossa tällä hetkellä:

”Asiakastyön suhteen voin kommentoida siten, että meidän järjestön ja sosiaalipalvelujen suhteen asioiden hoito on melko mutkatonta, mutta ikuisuusongelma; tiedonsiirto; yhteiset järjestelmät puuttuvat. Mikäli kuntakokeilu rantautuu järjestöjen osalle vastuuttavaksi työllisyysongelmaan, täytyy olla rautaiset välineet tehdä työtä.”

”Yhteistyön taso vahtelee samoin tiedon kulku eri tahojen välillä. Vaikka tahtotila on hyvä yhteistyölle, tuntuu kuitenkin että suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus ontuu.”

”Monin paikoin toimii erittäin hyvin (OSSI-hanke on tosi hyvä!), mutta välillä kaupungin organisaation jäykkyys hankaloittaa yhteistyötä, kun asiat pitää käsitellä monelle eri portaalla jne. Yhteistyö olisi varmaankin sujuvampaa, jos asioista pystyisi sopimaan käytännön työtä tekevien henkilöiden kanssa.”

”Yhteistyö on liikaa yksittäisten työntekijöiden varassa; kun aktiivinen työntekijä poistuu, myös yhteistyö jää vähemmälle. Yhteistyö tulisi saada paremmin rakenteisiin.”

”Yhteistyö toimii osittain. Kehittämistyö on kantanut hedelmää ja on ollut ilahduttavaa nähdä kaupungin positiivinen tahtotila kehittämistyön suhteen. Järjestöissä tehtävän työn ja osaamisen mahdollisuuksia viranomaisyön tukena ja rinnalla, tulisi edelleen avata ja kehittää. Jotta asiakkaiden arjen ääni ja tuen tarve tulee huomioiduksi riittävästi, kehittämistyötä tulee viedä rohkeasti käytännön työn tasolle.”

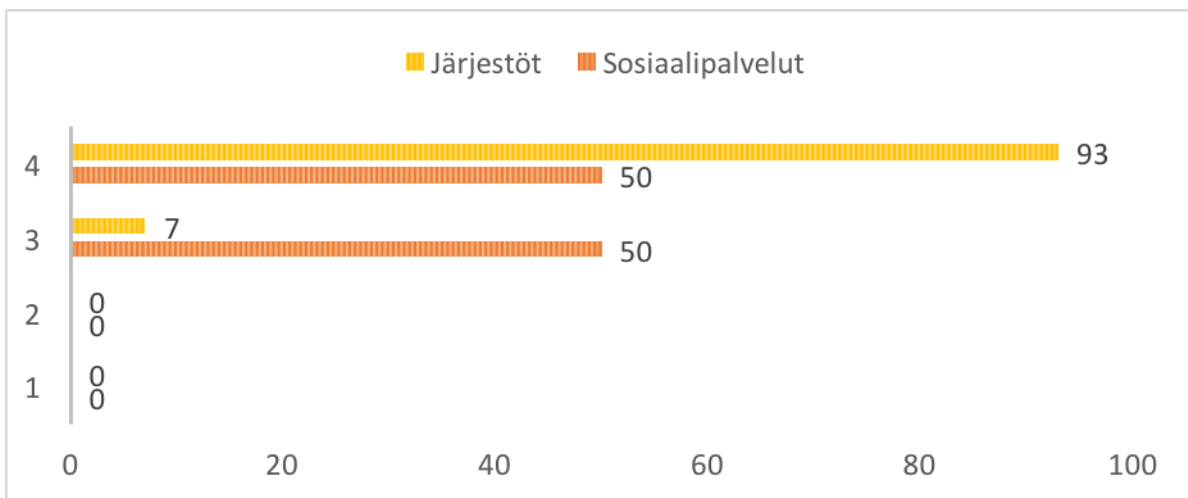
Sosiaalityöntekijöiden kommentteja järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisestä yhteistyöstä Kuopiossa tällä hetkellä:

”Hyvää ja sujuvaa.”

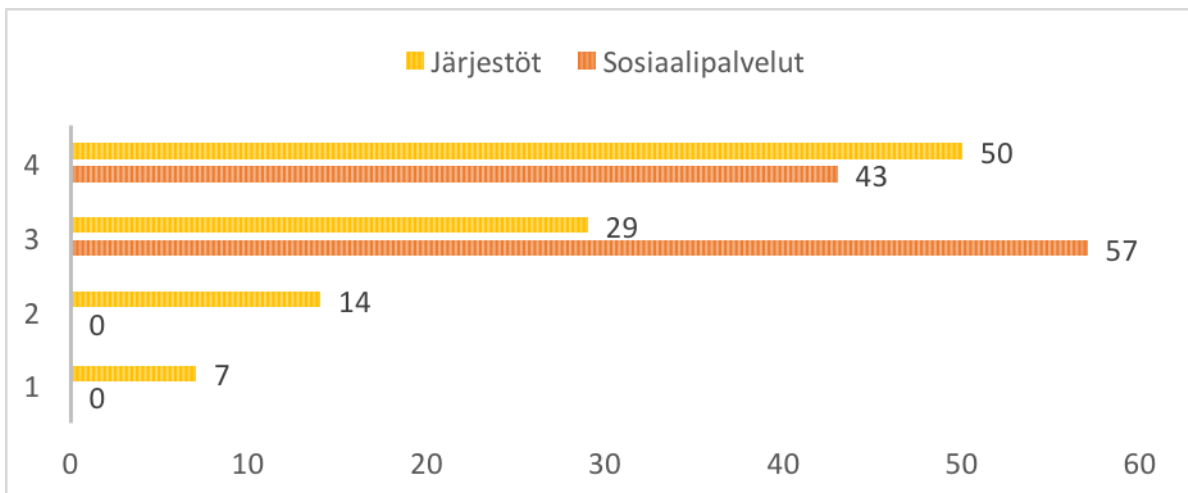
”Perustyöntekijän näkökulmasta yhteistyö on ollut sujuvaa ja toimivaa. Järjestöjen rooli asiakkaiden äänen kuuluviin saamiseksi on tärkeää. Toivoisin kuitenkin rakentavaa kritiikkiä. Kuntapuolella lainsäädäntö ja resurssit rajoittavat toimintaa ja yksittäisen työntekijän mahdollisuus näihin vaikuttamiseen on minimaalista.”

Yhteistyön hyödyt ja mahdollisuudet

Vastauksista näkyi selvästi työntekijöiden kokemus siitä, että asiakkaiden hyvinvointi lisääntyy yhteistyön avulla, ihmisillä on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristönsä asioihin, yhteistyö auttaa täydentämään palvelujärjestelmää, yhteistyö auttaa kehittämään uusia palveluja ja toimintatapoja, yhteistyöllä saadaan lisää tietoa kohderyhmän tarpeista toiminnan kehittämiseen, yhteistyö mahdollistaa nopean reagoinnin ympäristön ja asiakastarpeiden muutostarpeisiin sekä järjestöjen toiminta vahvistuu yhteistyön avulla.

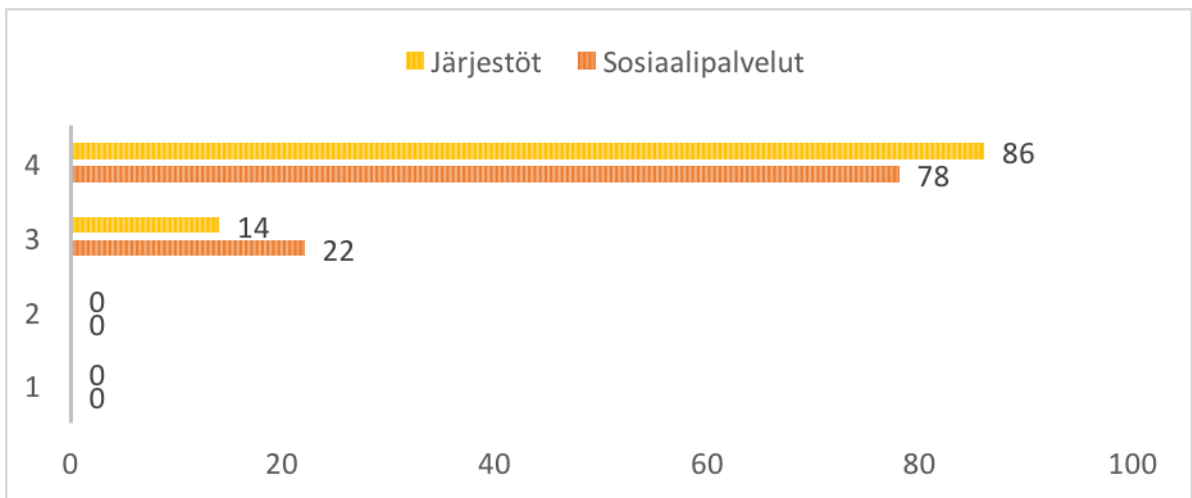

KUVIO 6. Ihmisten hyvinvointi lisääntyy.

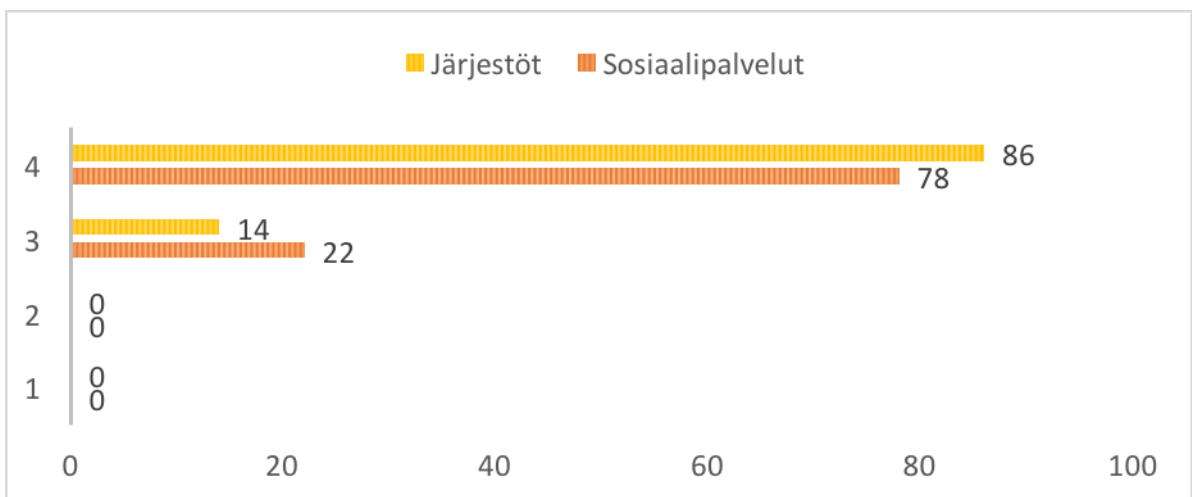

KUVIO 7. Ihmisillä on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristönsä asioihin.

YHTEISTYÖN HYÖDYT JA MAHDOLLISUUDET

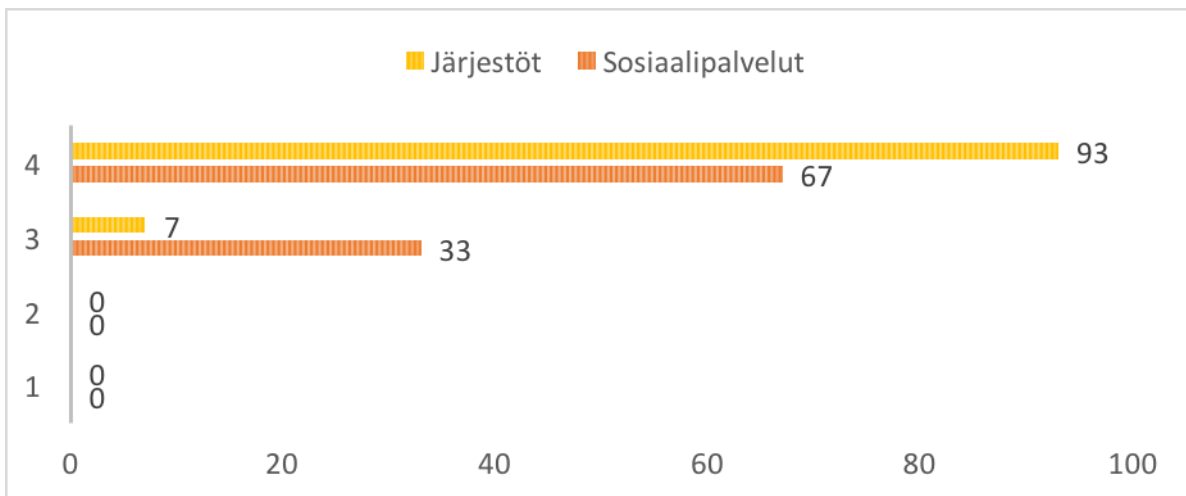

KUVIO 8. Yhteistyö täydentää palvelujärjestelmää.

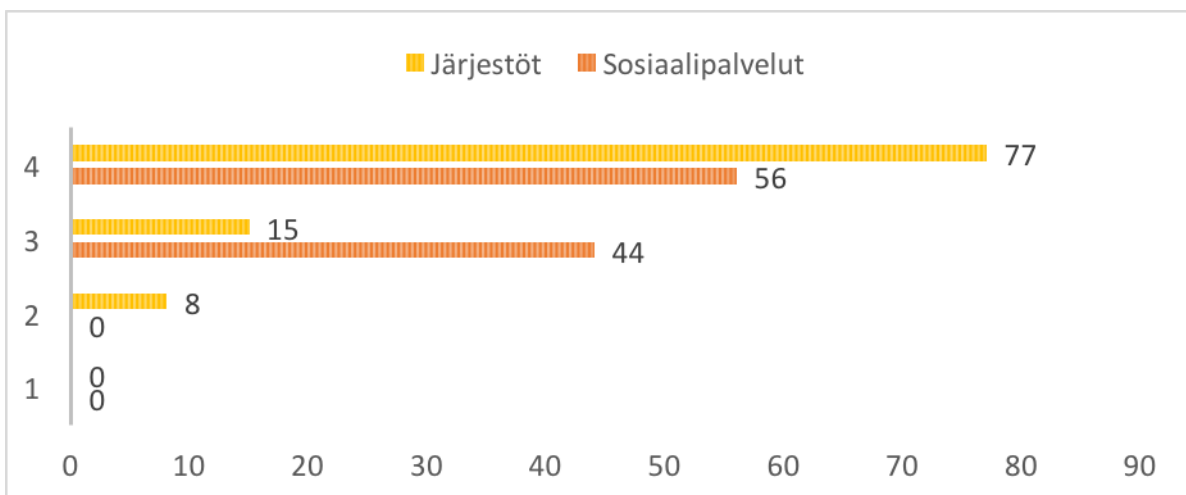

KUVIO 9. Yhteistyö auttaa kehittämään uusia palveluja ja toimintatapoja.

YHTEISTYÖN HYÖDYT JA MAHDOLLISUUDET

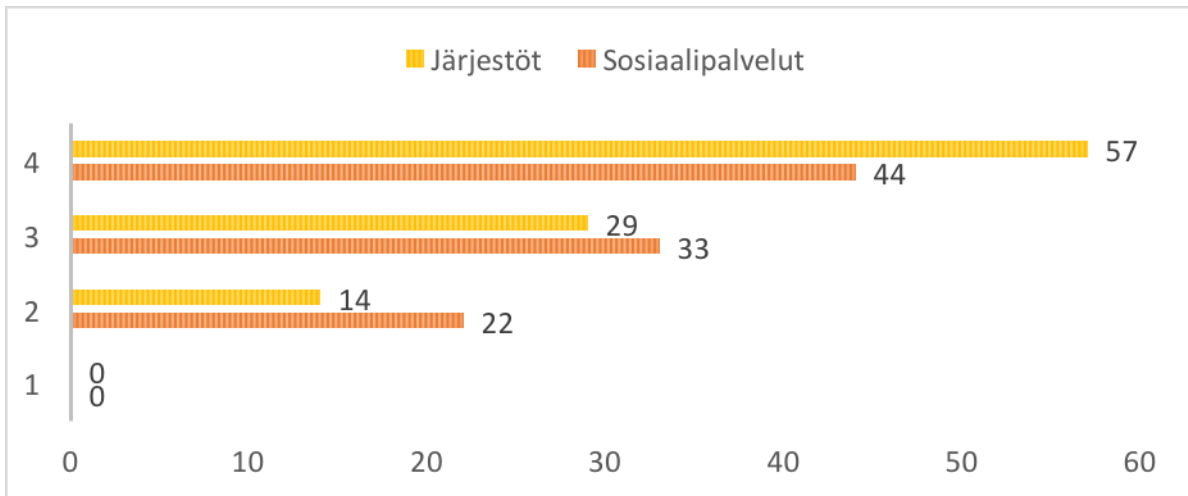

KUVIO 10. Yhteistyöllä saadaan lisää tietoa kohderyhmän tarpeista toiminnan kehittämiseen.

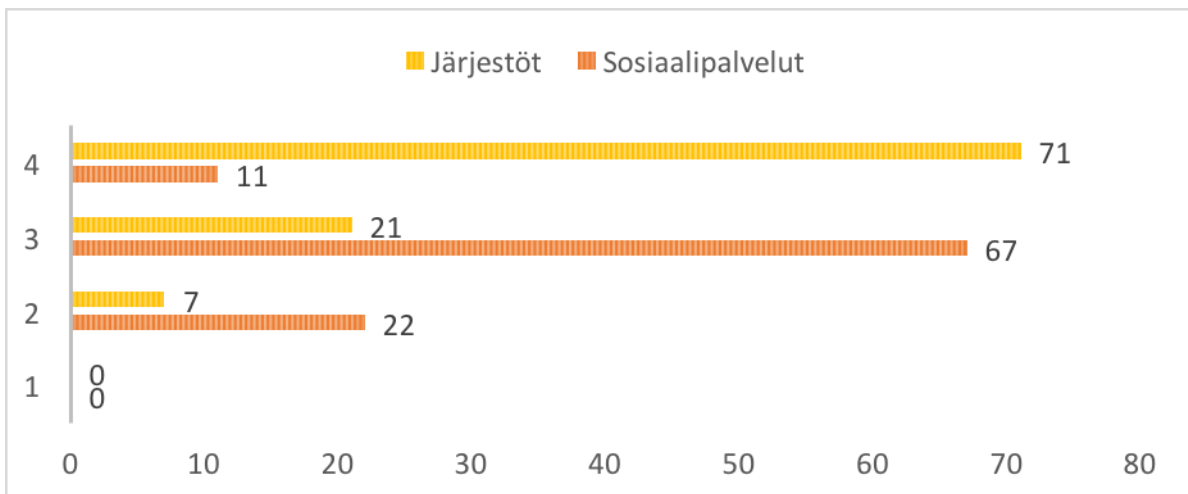
KUVIO 11. Yhteistyö mahdollistaa nopean reagoinnin ympäristön ja asiakastarpeiden muutoksiin.

YHTEISTYÖN HYÖDYT JA MAHDOLLISUUDET

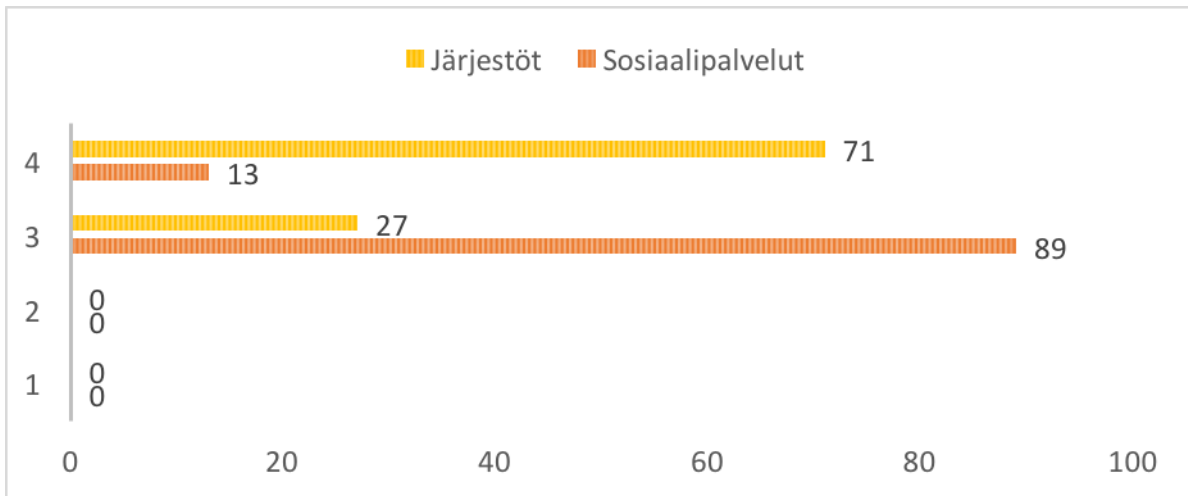
KUVIO 12. Keventää julkista sektoria.

Väittämän ”yhteistyö tuottaa kunnalle taloudellista hyötyä” kohdalla vastaajat näkivät yhteistyön synnyttämän edun. Järjestöjen työntekijöistä väittämän kanssa täysin samaa mieltä oli 71 % ja sosiaalityöntekijöistä 67 % oli väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä, eli yhteistyön nähtiin tuottavan kunnalle taloudellista hyötyä.

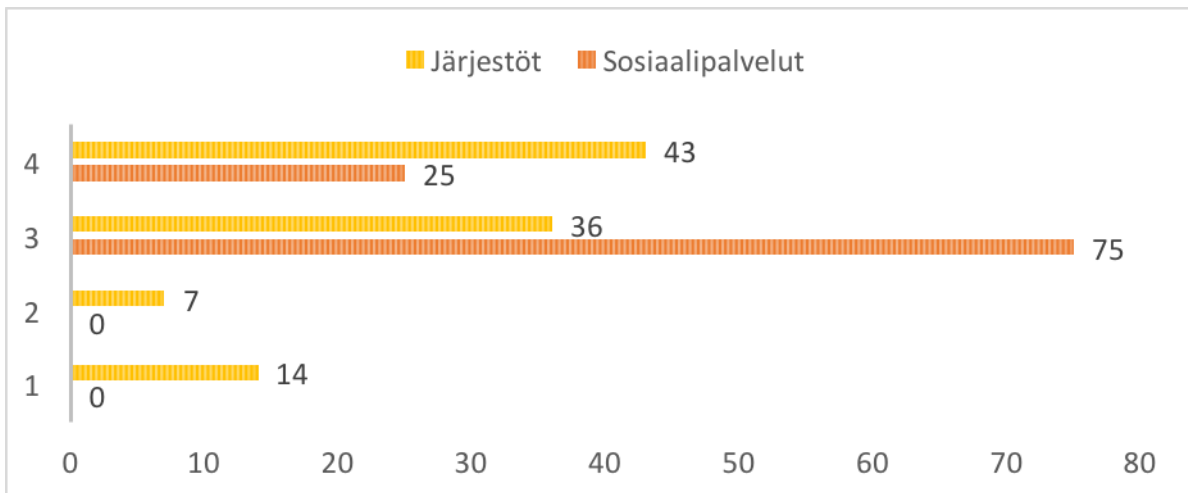

KUVIO 13. Tuottaa kunnalle taloudellista hyötyä.

YHTEISTYÖN HYÖDYT JA MAHDOLLISUUDET

KUVIO 14. Vahvistaa järjestöjen toimintaa.

KUVIO 15. Tukee järjestöjen taloudellisia edellytyksiä.

Järjestötyöntekijöiden kokemia hyötyjä ja mahdollisuuksia järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisestä yhteistyöstä Kuopiossa:

”Sosiaalipalvelujen imago muuttuu helpommin lähestyttäväksi asiakkaalle, kun toteuttaja on järjestö.”

”Yhteistyössä tulisi paremmin kummankin puolen osaamisalueet tutuiksi ja kummatkin osaisivat hyödyntää toistensa osaamista.”

”Ihmisten tarpeisiin voidaan vastata tehokkaammin ja kohdennetummin.”

YHTEISTYÖN HYÖDYT JA MAHDOLLISUUDET

”Tällä hetkellä yhteistyön tärkein anti lienee asiakkaiden ohjaaminen sopivan toiminnan/toimijan piiriin puolin ja toisin. Kun toimeentulotuen käsittelyä siirretään KELAan, toivoisin että sosiaalipalveluissa vapautuisi resursseja sen verran, että sosiaalityöntekijät pystyisivät tekemään enemmän etsivää ja jalkautuvaa työtä järjestöjen kohtaamispaikkoja jne. hyödyntäen.”

”Palvelut eivät olisi tällöin niin pirstaleisina, kun sosiaalipalvelut (missä suurinosa järjestöjen asiakkaista asioi) pystyisivät aktiivisesti ohjaamaan järjestöjen toimintoihin asiakkaita ja olisivat oikeasti näistä tietoisia.”

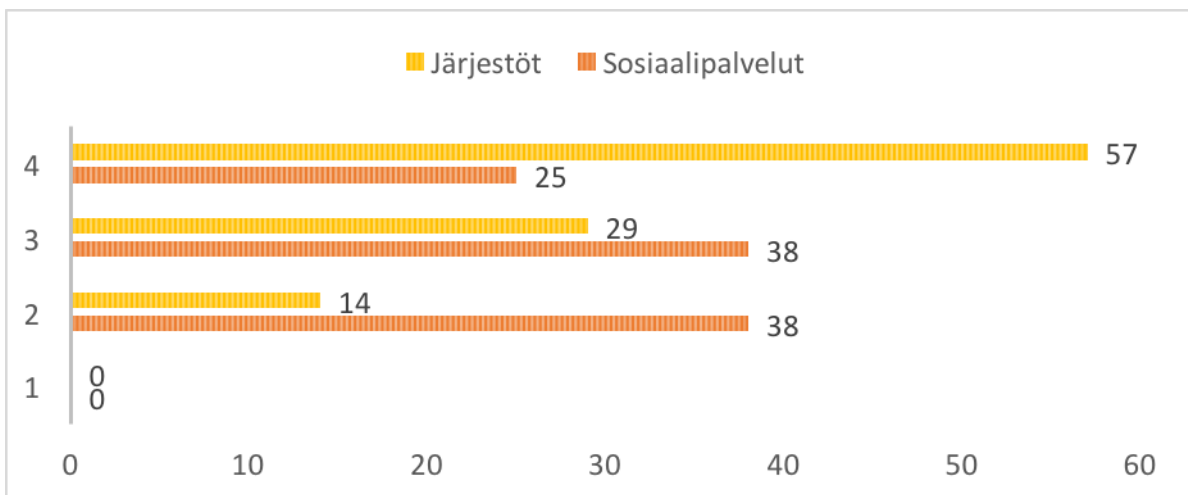
”En näe, enkä ymmärrä, mitä haittaa tai epäkohtia yhteistyö voisi tuoda tullessaan.”

Yhteistyön haasteet

Haasteita sosiaalitoimen ja järjestöjen välillä voivat olla tiedon puute, yhteistyökumppanin löytymisen vaikeus, erilaiset toimintakulttuurit, kykenemättömyys osoittaa järjestöyhteistyön taloudellisia hyötyjä kunnalle sekä epävarmuus jatkuvuudesta. Pienempinä haasteina näkyi kokemus siitä, että toinen hyötyy yhteistyöstä enemmän kuin toinen sekä epäselvyys työnjaosta.

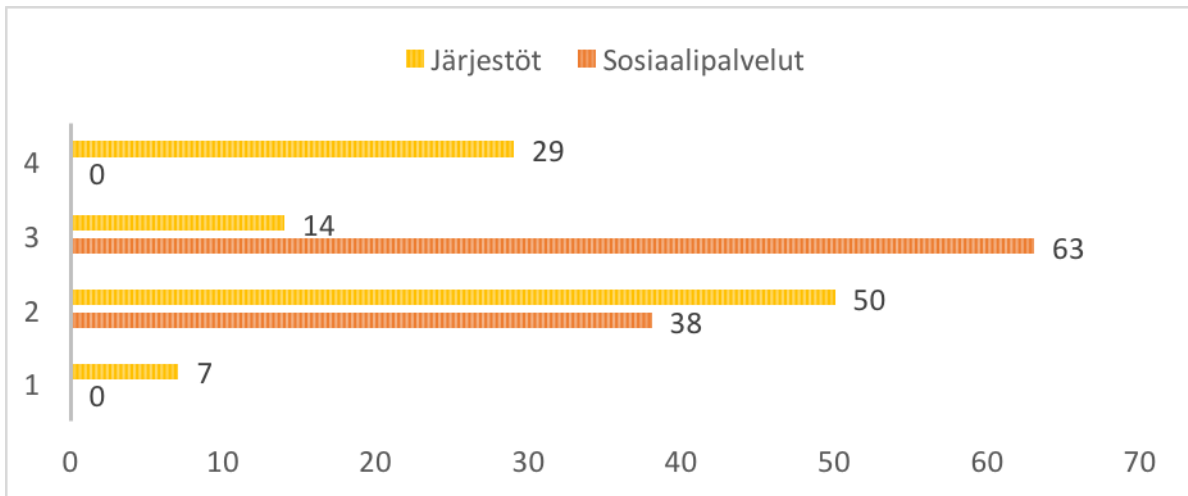
Sosiaalityöntekijät kokivat yhteistyökumppanin löytymisen suuremmaksi ongelmaksi kuin järjestöjen työntekijät. Järjestöt taas kokivat erilaiset toimintakulttuurit haasteiksi yhteistyölle, sillä sosiaalitoimi voidaan nähdä byrokraattisena ja vaikeasti lähestyttävänä kumppanina. Epäselvyys työnjaosta kosketti enemmän järjestöjen työntekijöitä kuin sosiaalityöntekijöitä. Sosiaalityöntekijät kokevat, ettei toinen hyödy yhteistyöstä enempää kuin toinen, vaan hyödyt ovat yhteisiä. Epävarmuus jatkuvuudesta rasitti sekä sosiaalityöntekijöiden, että järjestöjen työntekijöiden mieliä.

Järjestöjen työntekijät näkivät tiedon puutteen suurempana ongelmana kuin sosiaalityöntekijät.

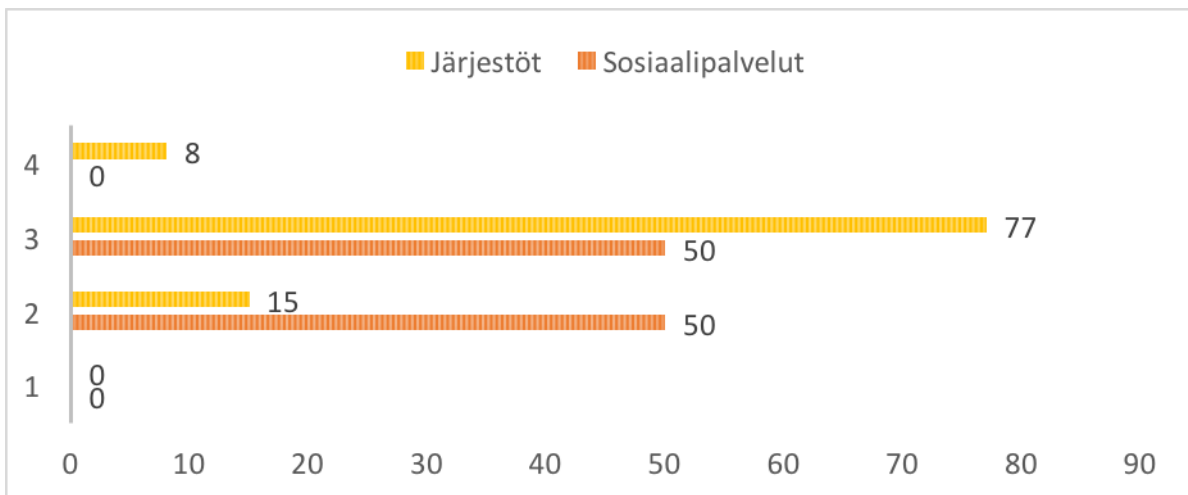

KUVIO 16. Tiedon puute toisten palveluista ja/tai toiminnasta.

YHTEISTYÖN HAASTEET

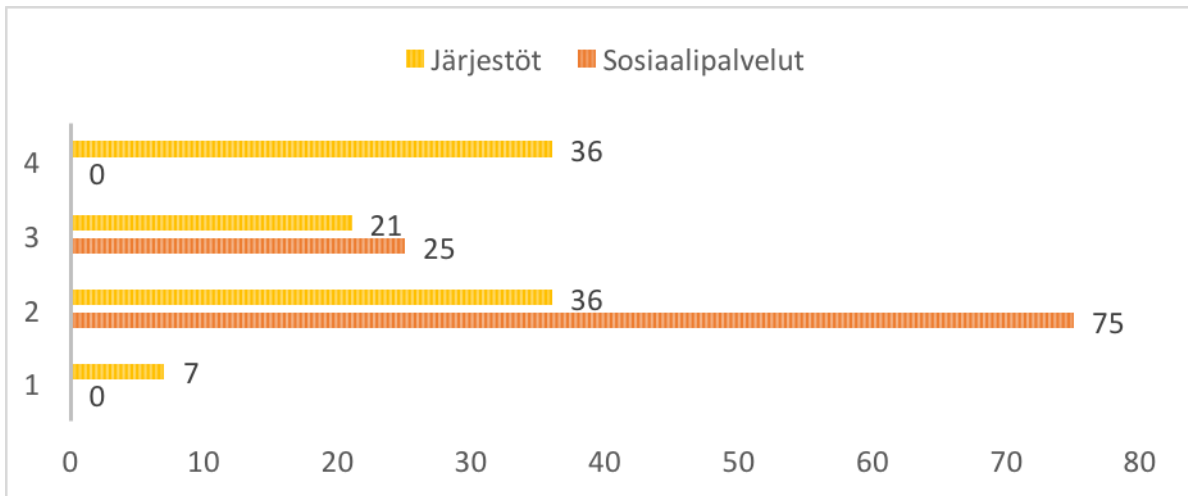

KUVIO 17. Yhteistyökumppanin löytymisen vaikeus.

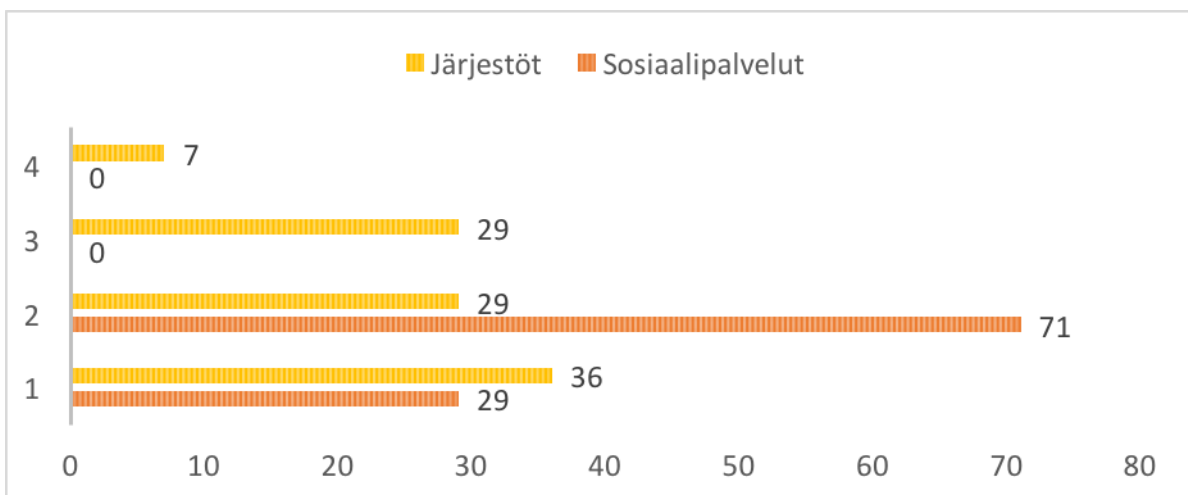

KUVIO 18. Erilaiset toimintakulttuurit.

YHTEISTYÖN HAASTEET

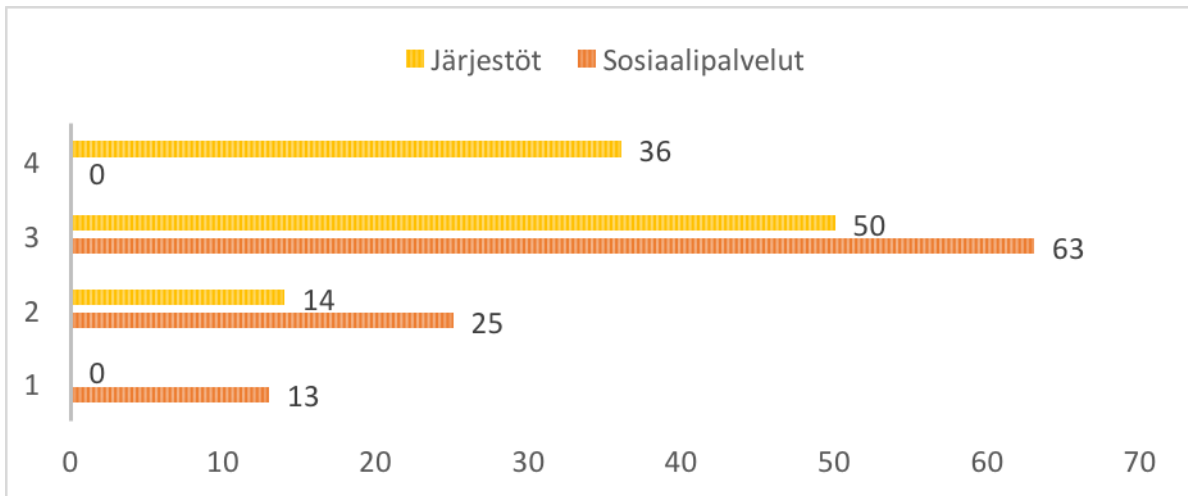

KUVIO 19. Epäselvyys työnjaosta.

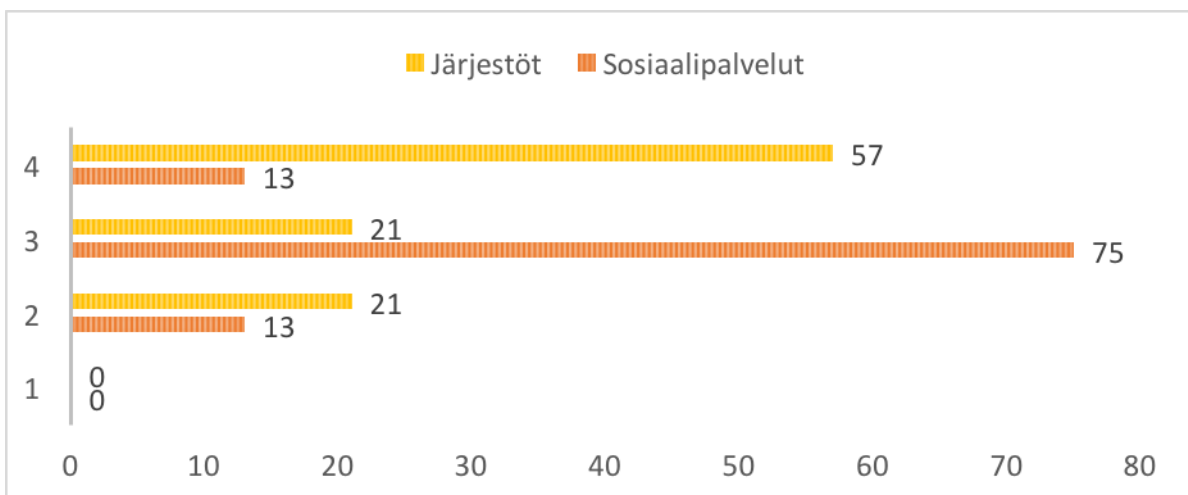

KUVIO 20. Kokemus, että toinen hyötyy yhteistyöstä enemmän kuin toinen.

YHTEISTYÖN HAASTEET

KUVIO 21. Kykenemättömyys osoittaa järjestöyhteistyön taloudellisia hyötyjä kunnalle.

KUVIO 22. Epävarmuus jatkuvuudesta.

Järjestöyöntekijöiden kokemia haasteita järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisestä yhteistyöstä Kuopiossa:

”Erityisesti hankkeiden varassa pyörivät järjestöyöt luovat epävarmuutta ja ajatuksen taka-alalle; kannattaako yhteistyötä alkaa erityisesti jonkun muun toimijan kanssa rakentaa, kun jatkuvassa muutoksessa olevat rakenteet pyöräyttävät kuitenkin kaiken uuteen uskoon vuoden, parin sisällä.”

YHTEISTYÖN HAASTEET

”Energia ja resurssien vaikeus varustaa oikeille kohdille. esim. hyödyn osoittaminen kunnalle vie jo ison panoksensa”

”Sosiaalipalveluissa on tiukat resurssit ja toiminnan reunaehdot, eikä varmaankaan hirveästi hyödyttäisi, vaikka esimerkiksi yhteistyön taloudellisia hyötyjä tehtäisiin näkyvämmäksi. Työntekijöillä on usein myös kiire, eikä välttämättä kovinkaan paljon vaikutusvaltaa edes oman toiminnan piirissä. Tällöin esim. yhteistyöpalavereissa valitsee kyllä hyvä tahto ja yhteisymmärrys, mutta asiat eivät etene ja kiinnostus osallistua yhteisiin tapaamisiin hiipuu. OSSI-hankkeessa on pystytty toimimaan joustavammin, mikä on iso etu! Järjestötoimijoiden rahoitus on usein RAY:lta saatua avustusta, minkä takia järjestöjen on tarkkaan mietittävä, etteivät astu julkisen palvelun alueelle. Tämä tuo omat haasteensa.”

”Rohkeus ja halu tehdä työtä toisella tapaa. Jalkautumalla, kohtaamalla, ottaa aikaa yksilölliseen kohtaamiseen. Tätä työtä rajoittaa kiire ja resurssien puute. On suuri haaste nähdä toisenlaisen työtteen tuomat lisäresurssit. Pelkona voi olla osittain, että oma työ "viedään" pois toisille tekijöille.”

Sosiaalityöntekijöiden kokemia haasteita järjestöjen ja sosiaalipalvelujen välisestä yhteistyöstä Kuopiossa:

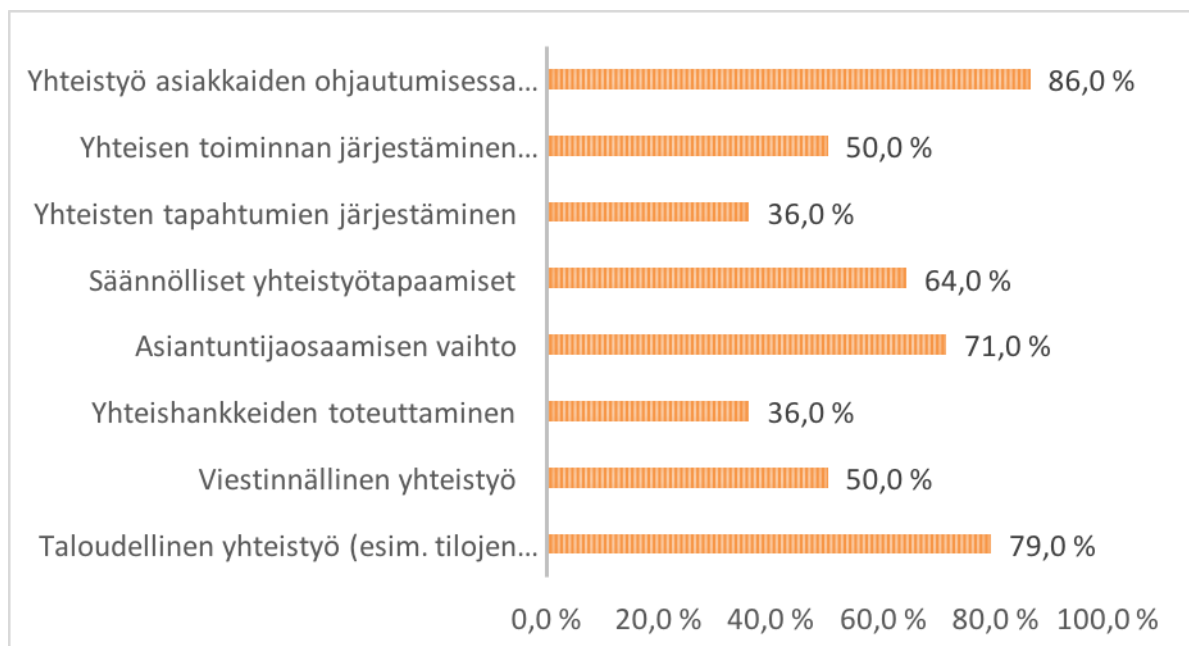
”Ylipäätään haasteellista nykyaikana on se, että ostopalvelujen jatkuvuus joissain palveluissa on epävarmaa. Monien sosiaalityön asiakkaiden kuntoutuminen vie paljon aikaa ja palvelun päättyminen kesken prosessin vaikeuttaa tilannetta.”

Yhteistyötoiveet

Kuopion kaupungin aikuissosiaalityön työntekijöillä sekä Kuopiossa toimivilla mielenterveys- ja päihdejärjestöillä oli samansuuntaisia toiveita yhteistyölle.

Järjestöjen työntekijöistä 86 % vastasi, että toivoisi yhteistyötä asiakkaiden ohjautumisessa palveluihin. On yhteisen edun mukaista, että asiakkaat löytävät kaikki tarjottavat palvelut ja pääsevät hyötymään niistä. Lisäksi taloudellinen yhteistyö nähtiin tärkeänä. Kuntien toivottiin tarjoavan järjestöille tilojaan käyttöön, tai vaihtoehtoisesti tiloihin suunniteltaisiin toimintaa yhdessä. Tärkeänä pidettiin myös tiedon vaihtoa eri sektoreiden välillä. Molemmilla sektoreilla on käytössään hyvin oma-alaista tietoa ja taitoa, jota olisi hyvä jakaa muidenkin käyttöön. Säännölliset, yhteiset tapaamiset koettiin myös tärkeiksi. Näissä tapaamisissa voidaan juurikin jakaa tietoa eri sektoreiden välillä asiakkaiden hyvinvoinnin takaamiseksi ja edistämiseksi.

Vähemmän tärkeäksi yhteistyön muodoiksi nähtiin yhteisten tapahtumien järjestäminen sekä yhteishankkeet.

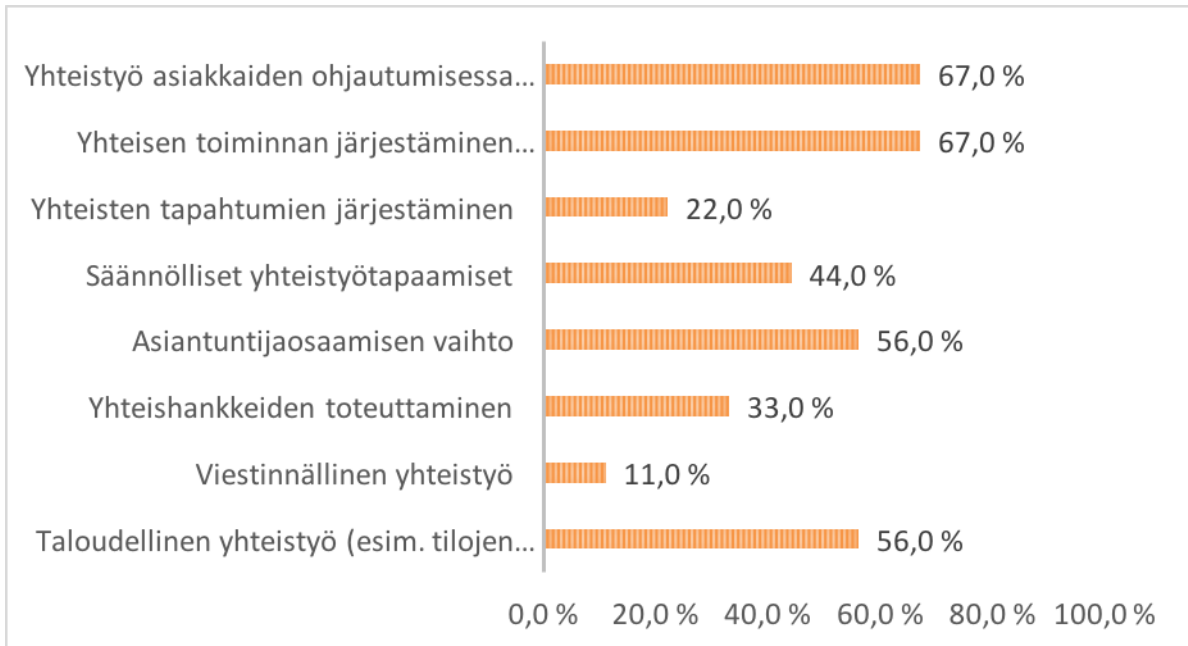

KUVIO 23. Järjestöjen työntekijöiden yhteistyömuototoiveet

Kuopion kaupungin aikuissosiaalityön työntekijöiden mukaan yhteistyö asiakkaiden ohjautumisessa sekä yhteisen toiminnan järjestäminen olisivat tärkeää. Tätä mieltä oli 67 % vastaajista molemmissa kohdissa. Tärkeänä nähtiin myös asiantuntijaosaamisen vaihto sekä taloudellinen yhteistyö, aivan kuten järjestötyöntekijöiden vastauksista näkyi.

YHTEISTYÖTOIVEET

Vähemmän tärkeiksi yhteistyön kohteiksi nähtiin yhteisten tapahtumien järjestäminen sekä viestinnällinen yhteistyö. Viestinnällisen yhteistyön vähempi arvostus sosiaalityöntekijöiden puolella voi johtua heidän työssään kokemasta kiireestä.

KUVIO 24. Sosiaalityöntekijöiden yhteistyömuoto toiveet.

Johtopäätökset

Yhteistyöstä koettiin suurta hyötyä ja yhteistyön hyödyt nähtiin yhteisinä. Kyselyn vastauksista välittyi innostus ja kiinnostus yhteistyötä kohtaan. Vastaajat näkivät selvästi yhteistyön hyödyt ja mahdollisuudet, kuten myös yhteistyön kehittämisen paikat. Eräs työntekijä kommentoi yhteistyötä seuraavasti:

”Yhteistyö toimii osittain. Kehittämistyö on kantanut hedelmää ja on ollut ilahduttavaa nähdä kaupungin positiivinen tahtotila kehittämistyön suhteen. Järjestöissä tehtävän työn ja osaamisen mahdollisuuksia viranomaistyön tukena ja rinnalla, tulisi edelleen avata ja kehittää. Jotta asiakkaiden arjen ääni ja tuen tarve tulee huomioiduksi riittävästi, kehittämistyötä tulee viedä rohkeasti käytännön työn tasolle.”

Yhteistyön koettiin sujuvan pääasiassa hyvin. Yhteistyön sujuvuuteen voi vaikuttaa monet asiat, kuten yhteistyötä tekevien henkilöiden persoonat, yhteistyön historia järjestön ja sosiaalitoimen välillä sekä yhteinen tahtotila asiakkaiden parhaaksi. Suurin osa vastaajista toivoi lisää yhteistyötä, osa taas koki olevansa tyytyväisiä nykyiseen yhteistyön määrään. Yhteistyöhön panostaminen tasapuolisesti koettiin tärkeäksi. Molemmilla tahoilla on omat kiireensä ja yhteistyön toivottiin helpottavan kiirettä, eikä lisäävän sitä.

Tieto mahdollisten yhteistyökumppaneiden toiminnasta koettiin tärkeäksi. Kun tiedetään toimijoista omalla alueella joilla on sama kohderyhmä, yhteistyö koetaan luonnolliseksi ja omaa työtä sekä yhteistyötä voidaan tehdä tehokkaammin, muun muassa luomalla uusia työskentelytapoja. Tiedon avulla päällekkäisen työn määrä vähenee ja asiakkaat saavat palveluista suuremman hyödyn. Silti sopivan yhteistyökumppanin löytäminen koettiin ajoittain hankalaksi. Sosiaalityöntekijät kokivat yhteistyökumppanin löytymisen suuremmaksi ongelmaksi kuin järjestöjen työntekijät.

Vastauksista heijastui hyvin vahvasti ajatus siitä, että yhteistyön myötä asiakkaiden hyvinvointi lisääntyy. Yhdessä tekemisen koettiin synnyttävän uusia palvelumuotoja, jotka lisäävät asiakkaiden valinnanmahdollisuuksia. Yhteistyön avulla saadaan lisäksi tietoa asiakkaiden tarpeista ja työtä voidaan suunnata näiden tarpeiden pohjalta. Yhteistyön avulla molemmat osapuolet kokivat voivansa tavoittaa ihmisiä, joita eivät muuten tavoittaisi.

Yhteistyön koettiin keventävän julkista sektoria, sekä tuottavan kunnalle taloudellista hyötyä. Yhteistyön koettiin vahvistavan järjestöjen toimintaa, sekä tukevan järjestöjen taloudellisia edellytyksiä.

Yhteiskuntamme elää ainaisessa muutoksessa ja yhteistyön avulla nopeisiin muutoksiin on helpompi vastata, sillä järjestöjen toiminnassa koetaan olevan enemmän liikkumavaraa ja he voivat reagoida ympäristön tarpeisiin nopeasti. Yhteistyö rakentuu kuitenkin hitaasti ja tulevat isot muutokset voivat pyöräyttää asetelman aivan uusiksi, joten epävarmuus yhteistyön jatkuvuudesta on aina läsnä. Muutoksen keskellä pelätään asiakkaiden tilannetta. Erityisesti pelätään katoavatko heidän tarvitsemat palvelut. Epävarmuus jatkuvuudesta rasitti sekä sosiaalityöntekijöiden, että järjestöjen työntekijöiden mieliä.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Haasteensa yhteistyölle tuovat järjestöjen ja kuntien erilaiset toimintakulttuurit, tiedon siirron ongelmat sekä ajoittainen epäselvyys työnjaosta. Sosiaalitoimen jäykkä rakenne ja kiireinen työ vaativat usein veronsa yhteistyössä. Innostus yhteistyöhön voi laantua eikä aikaakaan yhteistyölle tahdo löytyä. Lisäksi sosiaalitoimi voidaan nähdä järjestöjen silmissä liian sulkeutuneena ja byrokraattisena toimijana, jonka kanssa yhteistyöhön pääseminen voi olla vaikeaa.

”Rohkeus ja halu tehdä työtä toisella tapaa. Jalkautumalla, kohtaamalla, ottaa aikaa yksilölliseen kohtaamiseen. Tätä työtä rajoittaa kiire ja resurssien puute. On suuri haaste nähdä toisenlaisen työtteen tuomat lisäresurssit. Pelkona voi olla osittain, että oma työ "viedään" pois toisille tekijöille.”

Eri toimijoiden olisi tärkeää päästä aitoon vuoropuheluun keskenään ja kertoa millaista yhteistyötä he toivovat ja miksi. Työntekijät voivat olettaa paljon toisesta, mutta varma tieto on kultaakin tärkeämpää. Tiedon ja keskustelun avulla voidaan ehkäistä väärinymmärryksiä, luoda pohjaa aidolle ja tasapuoliselle yhteistyölle sekä auttaa heikommassa asemassa olevia.